

Forord

Denne masteroppgaven er en avslutning på en 5. årig integrert master i samfunnsøkonomi ved institutt for samfunnsøkonomi på NTNU. Jeg ønsker å takke veilederen min, Fredrik Carlsen, for rask og konstruktiv tilbakemelding. Eventuelle feil og mangler er forfatterens egne.

Trondheim, juni 2017.

Ina Lysø Skarvøy.

Innhold

1	Innledning og problemstilling	1
2	Bakgrunn	3
2.1	Stemmerettigheter ved valg i Norge	3
2.2	Asylpolitikk og asylmottak	4
2.2.1	Utviklingen i antall asylsøknader	5
2.2.2	Utviklingen i nordmenns holdninger til oppholdstillatelse	6
2.3	Fremskrittspartiet og innvandringspolitikk	8
2.3.1	Sammenligning med andre politiske partier	9
3	Tidligere litteratur	13
3.1	Empiriske studier	13
3.1.1	Halla, Wanger og Zweimüller (2014)	13
3.1.2	Dustmann, Vasiljeva og Damm (2016)	15
3.1.3	Steinmayr (2016)	17
3.2	Kort oppsummering	19
4	Teoretisk utgangspunkt	21
4.1	Allports' kontaktteori	21
4.2	Card, Dustmann og Preston (2005)	22
4.3	Kort oppsummering	23
5	Datamaterialet	25
5.1	Data	25
5.2	Mulige svakheter med datamaterialet	25
5.2.1	Utelatte kommuner	25
5.2.2	Beregningen av asylvariabelen	26
5.3	Variablene	26
5.3.1	Avhengig variabel	27
5.3.2	Asylvariabelen	28
5.3.3	Utdanningsvariablene	28
5.3.4	Ledighetsraten	29
5.4	Deskriptiv statistikk	30
5.5	Variasjon	31
5.5.1	Andelen til Frp	31

5.5.2	Andelen asylsøkere	31
5.5.3	Ledighetsraten	32
5.6	Kort oppsummering	32
6	Økonometriske modeller og estimeringsmetoden	33
6.1	Funksjonsform og stokastisk spesifikasjon	33
6.2	Estimeringsmetoden	33
6.2.1	Fixed effects-metode	33
6.3	Empirisk estimering	35
6.4	Kort oppsummering	36
7	Empiriske resultater	37
7.1	Resultater for hele utvalget	37
7.1.1	Effekt av andelen asylsøkere	39
7.1.2	Effekt av ledighetsraten og utdanningsvariablene	39
7.2	Valgene hver for seg	39
7.3	Resultater for utvalg med kommunevalg	39
7.3.1	Delutvalg med lav utdanning	41
7.3.2	Delutvalg med høy utdanning	41
7.4	Resultater for utvalg med stortingsvalg	42
7.4.1	Delutvalg med lav utdanning	44
7.4.2	Delutvalg med høy utdanning	44
8	Konklusjon	45
	Referanser	47

Figurer

1	Utviklingen i antall asylsøknader, 1986-2015	5
2	Utviklingen i nordmenns holdninger til oppholdstillatelse	7

Tabeller

1	Deskriptiv statistikk for variablene	30
2	Regresjon for hele utvalget. Avhengig variabel Andel_FRP	38
3	Regresjon for delutvalg med kommunevalg. Avhengig variabel er Andel_FRP	40
4	Regresjon for delutvalg med stortingsvalg. Avhengig variabel er Andel_FRP	43

1 Innledning og problemstilling

I 2015 søkte hele 1,12 millioner flyktninger asyl i EU-land. Man snakker om en flyktningkrise, og alle land i Nord-Europa står overfor en stor tilstrømming av mennesker med ulike kulturelle og etniske bakgrunner. Et godt samfunn er bygget på mangfold og åpenhet, men hvordan reagerer egentlig innbyggere i en kommune når det etableres asylmottak i kommunen? Flere empiriske studier har undersøkt sammenhengen mellom andelen asylsøkere eller innvandrere og hvordan innbyggere stemmer ved valg, for å kartlegge holdningene til innvandring i befolkningen. Halla, Wagner og Zweimüller (2014) anslår at befolkningen i Østerrike bekymrer seg for en endret sammensetning av mennesker i nabolaget og ved skoler i lokalsamfunnet. På samme tid som den økte tilstrømmingen av flyktninger startet har høyre-radikale og høyre-ekstreme partier fått større oppslutning ved de siste valgene i både Danmark og Østerrike (Halla et al., 2014). I Norge mottok Utlendingsdirektoratet (UDI) et historisk høyt antall søknader om asyl i 2015, og det ble etablert flere asylmottak for å håndtere flyktningkrisen.

I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke om det er noen sammenheng mellom antall asylsøkere bosatt i mottak, og nordmenns stemmegivning ved stortings- og kommunevalg. På samme måte som Halla et al. (2014) vil jeg undersøke om stemmeandelen til et høyreorientert parti påvirkes av andelen asylsøkere i kommunen. I analysen skal jeg bruke stemmeandelen til Fremskrittspartiet (FrP), som er det mest populære høyrepopulistiske partiet i Norge per i dag (Rakvik & Garvik, 2017), som avhengig variabel. Videre velger jeg å benytte seks valg, tre stortingsvalg og tre kommunevalg i perioden mellom 2005 og 2015 for å få et godt innblikk i hvordan utviklingen har vært. På disse ti årene har variasjonen i antall søknader om asyl variert svært mye, noe som gjør at tidsperioden er et godt egnet utgangspunkt for å analysere hvorvidt antall asylsøkere kan påvirke stemmeandelen til FrP ved stortings- og kommunevalg. I tillegg til variasjon i antall asylsøkere har også sammensetningen av hvem som søker om asyl også variert. I følge UDI var en tredjedel av de som søkte om asyl i 2015 barn under 18 år (Utlendingsdirektoratet, 2015). Den endrede sammensetningen av asylsøkere kan være med på å skape politisk temperament i samfunnet, og bidra til at nordmenn ser på flyktninger på en ny måte.

De empiriske resultatene fra min analyse viser at andelen asylsøkere i kommunen ikke har signifikant effekt på stemmeandelen til FrP, verken ved et delutvalg med kommunevalg eller når jeg betrakter alle valg sett under ett. Derimot finner jeg signifikante resultater for stortingsvalg. En mulig forklaring på resultatene er at flere individer har stemmerett ved

kommunevalg relativ til stortingsvalg. Utenlandske statsborgere som har vært bosatt i Norge i en sammenhengende periode på tre år har stemmerett ved kommunevalg, men ikke ved stortingsvalg (Stortinget, 2017). Utenlandske statsborgere kan være åpne for flere asylsøkere i kommunene, og dermed stemme på partier som fører en mildere innvandringspolitikk relativ til FrP. Videre kan ulikheten i hvem som har stemmerett føre til at støtten til FrP reduseres ved kommunevalg. En annen mulig forklaring på resultatet er at direkte kontakt mellom asylsøkere og nordmenn kan bidra til å redusere potensiell fremmedfrykt i befolkningen, som igjen kan føre til redusert støtte til FrP.

Oppgaven består av åtte kapitler og er strukturert på følgende måte. Kapittel 1 er innledningen og presentasjon av problemstillingen, som jeg allerede har presentert. I kapittel 2 begrunnes bakgrunnen for problemstillingen i analysen. Tidligere litteratur og det teoretiske utgangspunktet presenteres i kapittel 3 og 4. Kapittel 5 er en beskrivelse av datamaterialet og det trekkes frem deskriptiv statistikk og variasjon for å få en dypere forståelse av datamaterialet det jobbes med. Deretter kommer kapittel 6 som omfatter de økonometriske modellene og estimeringsmetodene som er brukt til å forme analysen. Kapittel 7 presenterer resultatene som jeg har funnet, og oppgaven avsluttes med en helhetlig konklusjon i kapittel 8.

2 Bakgrunn

Den omfattende flyktningestrømmen fra Syria i slutten av 2014 var begynnelsen på det som skulle bli omtalt som en flyktningekrise i Europa i 2015. Norge ble, på samme måte som resten av Europa, berørt av flyktningekrisen. I følge UDI mottok organisasjonen hele 31,145 søknader om asyl i 2015 (på grunn av at UDI behandler asylsøknader, velger jeg å referere til at det er UDI som mottar søknader om asyl i oppgaven). 2015 er per dags dato det året UDI mottok det høyeste antallet asylsøknader på ett år. Den største andelen av asylsøkere kom fra Syria, etterfulgt av Afghanistan, Irak og Eritrea (Utlendingsdirektoratet, 2015).

I følge FNs verdenserklæring for menneskerettigheter, er det en menneskerett å søke asyl i andre land (Bolseth, 2014). FN (2016) definerer en asylsøker som:

“En asylsøker er en person som kommer til et land på egen hånd, og som søker om asyl ved ankomst eller kort tid etter. Personen kalles ”asylsøker” frem til søknaden hans/hennes er behandlet.”

Asylsøkerne har rett på beskyttelse frem til søknaden om oppholdstillatelse er ferdigbehandlet, og ankomstlandet skal være et ukrenkelig fristed for asylsøkeren. I Norge har UDI ansvar for å sikre boplass til asylsøkerne under søknadsprosessen, og i følge organisasjonen, blir man på mottakene møtt av *”forsvarlige, men nøkterne forhold som skal dekke beboernes grunnleggende behov”* (Utlendingsdirektoratet, 2015)

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for stemmerettigheter ved valg i Norge. Deretter forklarer jeg kort asylpolitikk i Norge og ulike typer asylmottak. Videre kommer jeg til å se på utviklingen i antall asylsøknader og nordmenns holdninger til innvandring. Til slutt beskriver jeg FrP sin asyl- og innvandringspolitikk, og sammenligner politikken med andre politiske partiers asyl- og innvandringspolitikk.

2.1 Stemmerettigheter ved valg i Norge

Norge er i dag et representativt demokrati, også kalt indirekte demokrati, der valgene avholdes hvert fjerde år. Man skiller mellom stortingsvalg og kommunevalg. Forrige stortingsvalg ble avholdt i 2013, og forrige kommunevalg i 2015. Det er forskjell på hvem som har stemmerett ved de ulike valgene. Ved stortingsvalg kan de som fyller 18 år i valgåret, og i tillegg er registrerte norske statsborgere, avgi stemme. De samme individene har også stemmerett ved kommunevalg. Ved kommunevalg har også utenlandske statsborgere som

har vært registrert bosatt i Norge i sammenhengende tre år stemmerett (Stortinget, 2017). Det er altså flere individer som har stemmerett ved kommunevalg enn ved stortingsvalg, og derfor velger jeg til å skille mellom valgene i analysen for å undersøke om differansen påvirker stemmeandelen til FrP. Ved forrige stortingsvalg var partiene med størst oppslutning: Arbeiderpartiet (AP), Høyre (H), Fremskrittspartiet (FrP), Kristelig Folkeparti (KrF), Senterpartiet (SP), Venstre (V) og Sosialistisk Venstreparti (SV) (Berg & Sterri, 2017).

2.2 Asylpolitikk og asylmottak

UDI er den sentrale etaten i utlendingsforvaltningen som skal legge til rette for ønsket og lovlig innvandring, og organisasjonen skal i tillegg fastslå hvorvidt asylsøkere oppfyller vilkårene for å få innvilget asyl i Norge. Selv om det er Stortinget som fastsetter rammene for flyktnings-, innvandrings- og integreringspolitikken i Norge (Utlendingsdirektoratet, 2017a), er det Integrering- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som gjennomfører integreringspolitikken Stortinget fastsetter. Dessuten er det IMDi som forvalter tilskuddene som kommunene mottar når de bosetter asylsøkere (flyktninger). Derimot er det kommunene som avgjør hvor mange asylsøkere de skal motta, men antallet er som oftest basert på et oppfordret antall fra IMDi (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2017).

I dag eksisterer det ulike typer asylmottak i Norge: Ankomstsenter, ankomsttransittmottak, transittmottak, ordinære mottak og integreringsmottak (Utlendingsdirektoratet, 2017c).

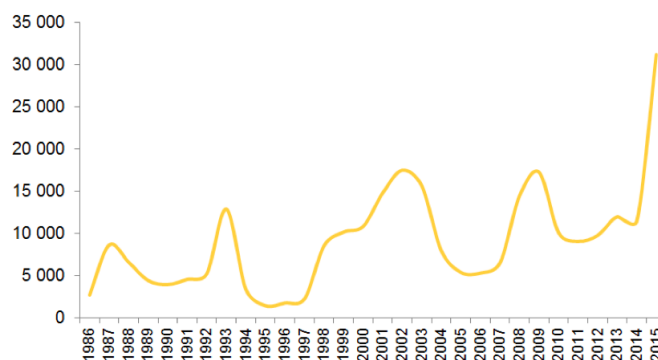
Ankomstsenter var en ny ordning som ble satt opp av UDI i 2015 der man samordnet registreringen av asylsøkerne både hos Politiets utlendingsenhet (PU) og UDIs i asylmottakssystem. Ankomstsentrene ble opprettet på grunn av den økte tilstrømmingen av flyktninger og har et mål om å effektivisere registeringsprosessen. Asylsøkerne tilbringer kort tid i et ankomstsenter, og noen få dager etter registrering vil søkerne enten flyttes til et annet mottak eller sendes ut av landet. Av grunnlagene for å sende asylsøkere ut av landet er om søkerne mangler eller har ugyldige identitetspapirer (Norsk organisasjon for asylsøkere, 2017). Etter registreringen ved et ankomstmottak plasseres asylsøkerne i et *ankomsttransittsenter*. Dette er et mottak asylsøkerne bor i frem til både tuberkuloseundersøkelse og helseundersøkelse er gjennomført. Asylsøkerne får her informasjon fra Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) om hva som vil møte dem videre i asylprosessen (Utlendingsdirektoratet, 2017b). Etter tuberkuloseundersøkelsen og helseundersøkelsen er gjennomført flyttes søkerne til *transittmottak*. Transittmottak er et mottak der asylsøkerne bor frem til de har gjennomført asylintervjuet sitt hos UDI. Det finnes egne transittmottak

for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år for å legge til rette for deres behov. Etter alle undersøkelser og asylintervjuet er gjennomført flyttes asylsøkerne til *ordinære mottak*. I ordinære mottak får asylsøkerne tilbud om boplass frem til søknaden om oppholdstillatelse hos UDI er ferdigbehandlet. På samme måte som ved transittmottakene får enslige, mindreårige asylsøkere tilbud om å bo i egne mottak eller avdelinger for å kunne få tilrettelagt deres behov. Mange av asylsøkerne har gjennomgått mye, enten i hjemlandet eller på sin flykt fra hjemlandet, og UDI tilbyr derfor også et tilbud for dem som ønsker å bo i tilrettelagte avdelinger for asylsøkere som har fysiske eller psykiske plager (Utlendingsdirektoratet, 2017c). I tillegg til ordinære mottak tilbyr UDI også *integreringsmottak*. Dette er et frivillig botilbud der beboerne må forplikte seg til å følge kommunenes kvalifiseringsprogram på fritiden. Integreringsmottak retter seg hovedsakelig mot voksne og familier som har oppholdstillatelse, eller som med stor sannsynlighet vil få oppholdstillatelse. Målsettingen for kvalifiseringsprogrammet er å bidra til at flere asylsøkere kommer ut i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging (Djuve & Grødem, 2014).

For å avgrense analysen velger jeg å ikke skille mellom de ulike typene asylmottak, jeg ser i stedet på et årsgjennomsnitt av antall asylsøkere i kommunen, uavhengig av type mottak.

2.2.1 Utviklingen i antall asylsøknader

Figur 1: Utviklingen i antall asylsøknader, 1986-2015

Figur 1 viser utviklingen i antall asylsøknader fra 1986 til 2015. Jeg vil påpeke noen mulige forklaringer til svingningene i figuren. For det første opplevde UDI en klar økning i antall søknader i 1993 som følge av Balkan-krigene på 1990-tallet. For det andre opplevde organisasjonen en ny økning i antall søknader fra 1997 helt frem til 2002, og økningen

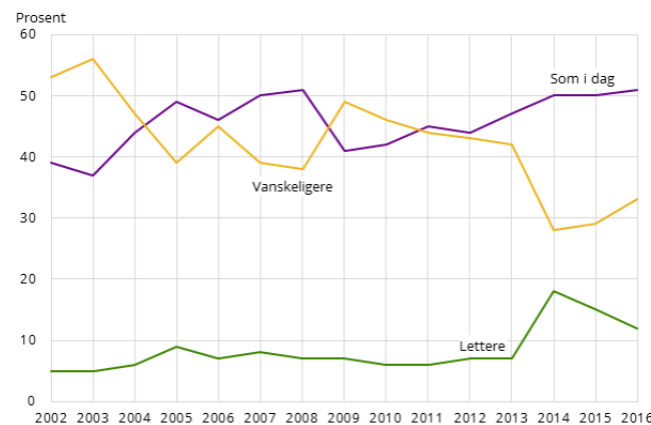
i denne perioden kom som ringvirkninger av oppløsningen av det tidligere Sovjetunionen i 1991. De største søkergruppene i 2002 kom fra landene i Jugoslavia og Russland (Utlendingsdirektoratet, 2002). Sett bort fra 2015, er 2002 det året UDI mottok absolutt flest søknader i løpet av ett år. Fra 2004 til 2007 var antallet søknader relativt lavt til de foregående årene. Utviklingen videre viser at antallet søknader derimot øker fra 2007 til 2009 med hele 160 prosent på kun to år. I 2009 kom de fleste søkerne fra land med krig og konflikt, og de største søkergruppene var fra Afghanistan, Eritrea og Somalia (Utlendingsdirektoratet, 2009). Etter 2009 falt antallet søknader frem til 2010, men antallet lå på et høyere nivå enn det gjorde ved reduksjonen i fra 2004 til 2007. Bortsett fra en relativ liten redusering i antall søknader mellom 2013 og 2014, viser figuren at utviklingen i antall søknader siden 2010 har økt frem til 2015.

Året som skiller seg fra foregående år er 2015 som ble et rekordår i antall mottatte asylsøknader. Det var særlig i slutten av 2015 at UDI mottok et klart høyere antall søknader, fra gjennomsnittlig 280 søknader i uken i august, til 500 søknader i uken i oktober. Dessuten toppet antallet seg i utgangen av november, da UDI mottok i snitt 2500 søknader i uken (Utlendingsdirektoratet, 2015). For å forstå økningen i antall søknader fra 2014 og ut 2015 må man rette øynene mot Midtøsten. Borgerkrigen i Syria gjorde det mulig for terrorgruppen Den islamske stat (IS) å utvikle seg til en militær faktor i regionen, og i løpet av 2014 erobret terrorgruppen flere landområder og opprettet et kalifat som omfattet deler av Syria og Irak (Leraand, 2017). Borgerkrigen i Syria er en viktig faktor for flyktningkrisen i Europa, og bidrar til forklaringen på hvorfor syrere var den største asylsøkergruppen i Norge i 2015 (Utlendingsdirektoratet, 2015).

2.2.2 Utviklingen i nordmenns holdninger til oppholdstillatelse

Statistisk Sentralbyrå (SSB) publiserer årlig en undersøkelse som gjennomføres på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, der formålet er å måle stemningen i befolkningen med tanke på de ulike sidene ved norsk asyl- og innvandringspolitikk, og nordmenns holdninger rettet til innvandring (Blom, 2016). Blom (2016) undersøker utviklingen i holdninger fra 2002-2016, og resultatene fra undersøkelsen presenteres i figur 2. Figuren viser utviklingen, i prosent, for hvor mange nordmenn som mener at kravene for oppholdstillatelse i Norge bør bli lettere, vanskeligere eller være som i dag.

Figur 2: Utviklingen i nordmenns holdninger til oppholdstillatelse

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

På samme måte som antall asylsøknader, har holdningene til nordmenn variert det siste tiåret. Frem til 2016 har utviklingen i andelen av individer som mener det skal bli vanskeligere å få oppholdstillatelse generelt sett ligget på et lavere nivå enn i 2003, da rundt 65 prosent av individene som svarte på undersøkelsen ville at det skulle bli vanskeligere å få oppholdstillatelse.

I en to-årsperiode etter 2003 viser Blom (2016) at andelen som ville at det skulle bli vanskeligere falt, før andelen økte fra 2005 til 2006. Fra 2006 til 2008 sank andelen som ville det skulle bli vanskeligere å få oppholdstillatelse, og i 2008 var andelen i underkant av 40 prosent. I 2009 økte andelen som ville at det skulle bli vanskeligere å få oppholdstillatelse igjen, og da var andelen nesten oppe i 50 prosent. Bortsett fra en økning i 2014 til 2016, har utviklingen siden 2009 vært at andelen som vil at det skal bli vanskeligere å få oppholdstillatelse blitt redusert.

Andelen som mener at det burde bli lettere å få oppholdstillatelse har jevnt over vært stabil, bortsett fra en økning fra 2013 til 2014 (som falt igjen etter 2014 og frem til 2016). Økningen kan potensielt forklares gjennom at flere nordmenn verdsatte asylsøkere og innvandreres innsats i norsk arbeidsliv og kultur. Dessuten kan det tenkes at nordmenn ikke i like stor grad så på asylsøkere som kun en kilde til utrygghet i samfunnet som før. Det bør i tillegg nevnes at diskusjonen i medier i forbindelse med mottakelse av asylsøkere fra Syria kan ha bidratt til endringen fra 2013 til 2014 (Blom, 2014).

Utviklingen i andelen som mener at adgangen bør "være som i dag" har variert frem til 2009. Bortsett fra en liten nedgang mellom 2011 til 2012, har andelen økt fra 2009, og er per 2016 den største gruppen i undersøkelsen. Siden andelen som mener det burde

bli lettere generelt har vært stabil, sees svingningene i andelen som mener kravene for oppholdstillatelse bør "være som i dag" som i en motfase til de som mener det bør bli vanskeligere. Blom (2016) presenterer den første undersøkelsen som inkluderer den økte tilstrømmingen av asylsøkere på høsten i 2015, som kan være med på å forklare endringene i holdningene fra 2014 til 2016.

Ved å sammenligne figur 1 og 2, kan det se ut til at nordmenns holdninger til innvandring har en sammenheng med antall asylsøknader. Ut i fra figurene virker det som at nordmenn vil ha strengere krav til oppholdstillatelse dersom antallet asylsøkere er relativt høyt, og at flere nordmenn vil at kravene bør "være som i dag" hvis antallet som søker asyl er relativt lavt. For eksempel var antallet søknader høyt i 2009, og undersøkelsen viser at andelen som mente det burde bli vanskeligere i 2009 også var relativt høy. I 2014 var andelen av de som mente kravene til oppholdstillatelse burde bli lettere relativt høy, og på samme måte var antall søknader relativt lavt. Derfor vil det være interessant å undersøke om variasjonene i både antall asylsøknader og holdninger til oppholdstillatelse gjenspeiles ved stortings- og kommunevalg.

2.3 Fremskrittspartiet og innvandringspolitikk

FrP har de siste årene fått mye oppmerksomhet på grunn av sine klare og sterke meninger i innvandringsdebatten. Fra og med slutten av 1980-tallet etablerte partiet seg som den fremste kritikeren av innvandringspolitikken. Så tidlig som i 2009 advarte partiets leder Siv Jensen mot en "snikislamisering" av Norge (Rakvik & Garvik, 2017). Ord som utrygghet, kriminalitet og ressursbruk knyttet opp mot asylsøkere. Dette kan være med på å bygge opp skepsis og fremmedfrykt i befolkningen. Partiet selv uttrykker at det er viktig med en god, men streng integrering for at menneskene som kommer ikke skal bli en byrde for samfunnet. Partiet fokuserer mer på den mulige byrden med ankomst av asylsøkere for nordmenn, fremfor de mulighetene innvandring kan bringe med seg. Det legges relativt mer vekt på hvordan asylsøkerne kan true tryggheten i samfunnet og velferdsstaten, enn hvordan de kan bidra til arbeidslivet eller for eksempel til kulturelt mangfold.

På FrP sine nettsider under temaet trygghet, fant jeg følgende utsagn som kan tydeliggjøre partiets holdninger til asylsøkere:

”Organisert kriminalitet blir stadig tøffere, og politiet møter en helt ny hverdag. Parallelt med dette har det blitt ført en asyl- og innvandringspolitikk som ikke har tatt tryggheten til folk flest på alvor. Asylsøkere man ikke har oversikt over, som kan være drapsmenn, voldtektsmenn, krigsforbrytere og terrorister, har fått gå fritt rundt i landet” (Fremskrittspartiet, 2017)

I tillegg påpeker FrP at innvandringspolitikken ikke skal gå på bekostning av en trygg hverdag *”for folk flest”* (Fremskrittspartiet, 2017).

FrP har gjennom historien lagt stor vekt på å være en protestbevegelse mot de andre politiske partiene, og FrP er tydelig plassert på høyresiden av politikken gjennom partiets økonomiske politikk (Rakvik & Garvik, 2017). På grunn av partiet tydelig fører en politikk som er *for folk flest*, kan FrP defineres som populistisk parti (Rakvik, 2014). Høyrepopulisme er en ideologi/ strategi som vil appellere til ”folket” i stedet for ”eliten” i samfunnet, og høyrepopulistiske bevegelser/ partier mener selv at de representerer sunn fornuft (Rakvik, 2014). Ved å se på FrPs politikk kan partiet kalles et høyrepopulistisk parti.

2.3.1 Sammenligning med andre politiske partier

Jeg velger å sammenligne FrPs holdninger til innvandring med de andre politiske partiene. Dette gjør jeg for å begrunne valget med å skille mellom FrP og resten av partiene videre i analysen.

Jeg vil først presentere Høyre (2017). Høyre har sittet i regjering sammen med FrP fra 2013 til i dag. Høyre (2017) sin økonomiske politikk, ligger på samme måte som FrPs, tydelig på høyresiden av politikken i Norge. Når det kommer til innvandrings- og asylpolitikk er det flere faktorer som skiller partiene. Høyre (2017) uttrykker at Norge er pliktig å hjelpe mennesker i nød og gi beskyttelse til mennesker som bli forfulgt. Videre legger Høyre vekt på at asylpolitikken partiet vil føre skal være streng, rettferdig og forutsigbar. Partiet indikerer at de vil styrke det internasjonale samarbeidet med håndteringen av flyktninger, og også bidra til en rettferdig fordeling av flyktninger med beskyttelsesbehov (Høyre, 2017). Til sammenligning fokuserer FrP på at asyl- og innvandringspolitikken skal være god og streng, og partiet vil redusere antall kvoteflyktninger (Fremskrittspartiet, 2015).

Jeg skal nå presentere sammenligninger mellom FrP og de resterende politiske partiene, og tar utgangspunktet i en rekkefølge hvor partiene plasseres i norsk politikk, fra venstre til høyresiden. Jeg starter med Sosialistisk Venstreparti (2017) som har en klart mildere

innvandrings- og asylpolitikk i forhold til FrP. SV vil øke flyktningekvoten og partiet uttrykker at asyl- og innvandringspolitikken må være rettferdig, solidarisk og rettssikker og i partiets politikk er spesielt barn og familier viktig. Videre SV påpeker viktigheten av å sikre menneskeverd for alle mennesker. Fra ytterst på venstresiden i politikken med SV, uttrykker Arbeiderpartiet (2017) på sine nettsider at partiet vil føre en asyl- og innvandringspolitikk som skal være streng, rettferdig og human. Arbeiderpartiet bruker, på samme måte som FrP, ordet streng for å beskrive sin asyl- og innvandringspolitikk. På samme tid påpeker partiet at de ønsker at Norge ikke skal føre den strengeste asyl- og innvandringspolitikken i Europa (Arbeiderpartiet, 2017). Arbeiderpartiet skiller seg fra FrP gjennom den mildere fremstillingen av partiets innvandrings- og asylpolitikk.

Ser nå på sammenligninger mellom FrP og sentrumpartiene i norsk politikk. Senterpartiet uttrykker på sine nettsider at partiet vil føre en konsekvent asylpolitikk, der rettssikkerhet og menneskerettigheter ivaretas. Senterpartiet (2017) ønsker å forme et godt lovverk og en forutsigbar praksis slik at Norge ikke sender ut uklare signaler til flyktninger, ettersom potensielt kan bidra til en økt tilstrømming av grunnløse asylsøkere (Senterpartiet, 2017). Kristelig Folkeparti vil føre en mer effektiv asylpolitikk, og er spesielt opptatt av at mennesker som blir forfulgt på grunn av religion *"må få beskyttelse"* (Kristelig Folkeparti, 2017). Venstre uttrykker på sine nettsider at partiet vil føre en sosialliberal innvandringspolitikk, og en mer human asylpolitikk. I tillegg mener Venstre (2017) at spesielt kvinner og barn bør få bedre vilkår og vern, og at Norge bør ha økt arbeidsinnvandring og øke antall kvoteflyktninger i året (Venstre, 2017).

Etter jeg har gått gjennom alle de største partienes partiprogram via partienes nettsider, konkluderer jeg med at det er grunnlag for å skille FrP fra de andre politiske partiene. Til tross for at både Høyre og Arbeiderpartiet, på samme måte som FrP, uttrykker at partiene vil føre en streng asylpolitikk, bygger Høyre og AP videre på utsagnene med andre begreper som *"rettferdig, human og forutsigbar"*. FrP fokuserer kun på *"streng og god"*. Det som skiller Senterpartiet fra FrP er at Senterpartiet (2017) fremstiller asylpolitikken som rettssikker, og partiet mener menneskerettigheter skal ivaretas i politikken, i tillegg til å være effektiv. KrF skiller seg fra FrP ved at KrF mener at det er en menneskerett å søke asyl, og i tillegg mener partiet at asylsøkerne ikke skal sendes tilbake til hjemlandet hvis det er muligheter for at menneskene ikke kan *"snakke om religionen sin"*. For Venstre er menneskeverd og barn viktige faktorer i partiets politikk. Til tross for at Venstre plasseres i sentrum (nært høyresiden), skiller partiets innvandrings- og asylpolitikk seg fra FrPs både gjennom uenigheten om antallet kvoteflyktninger, og også gjennom hvordan politikken skal

være. Bergunnelsen min for å skille FrP fra andre politiske partier er FrP sin asylpolitikk og partiets holdninger.

3 Tidligere litteratur

I dette kapittelet presenterer jeg tidligere litteratur og hvordan litteraturen er relevant for min problemstilling. Jeg har valgt å presentere tre empiriske studier som omhandler sammenhengen mellom innvandring og oppslutning til høyreekstreme partier.

Både Dustmann, Vasiljeva og Damm (2016) og Halla et al. (2014) finner empiriske resultater som tilsier at økt innvandring øker støtten til høyreekstreme partier. Derimot finner Steinmayr (2016) at flere flyktninger i lokalsamfunnet reduserer støtten til høyreekstreme partier.

3.1 Empiriske studier

3.1.1 Halla, Wanger og Zweimüller (2014)

Halla et al. (2014) ønsker å identifisere en kausaleffekt av innvandrere på stemmeandelen til høyreekstreme partier. Analysen er basert på paneldata hentet fra Østerrike, og forfatterne presenterer problemstillingen om tilstedeværelse av innvandrere i en kommune (samfunn) kan påvirke stemmeandelen til høyreekstreme partier. Forfatterne viser til det østeriske frihetspartiet, Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ), når de snakker om høyreekstreme partier i studien. Halla et al. (2014) beskriver en innvandrer som en innbygger som ikke har østerisk statsborgerskap.

Først estimerer Halla et al. (2014) en minste kvadraters-metode (OLS-estimering) der forfatterne benytter FPÖs stemmeandel i en kommune som avhengig variabel, og kommunenes andel av innvandrere som forklaringsvariabel. I tillegg kontrollerer forfatterne for kommunefaktorer som industristruktur, arbeidsmarked og andre sosioøkonomiske karakteristika. OLS-estimatene tilsier at støtten til høyreekstreme partier vil øke dersom kommunene opplever en økning i antall innvandrere. Etter å ha estimert OLS-regresjonen, fjerner Halla et al. (2014) all tidsinvariant uobserverbar heterogenitet ved å ta hensyn til kommunefaste effekter. Effekten av antall innvandrere på stemmeandelen til FPÖ er fortsatt klart positiv og signifikant etter forfatterne fjerner tidsinvariant uobserverbar heterogenitet.

For å identifisere kausaleffekten av innvandring på stemmeandelen til FPÖ velger Halla et al. (2014) å benytte en instrumentvariabelmetode/ 2SLS-metode. For å finne et gyldig instrument velger forfatterne å se på den store tilstrømmingen av innvandrere i Østerrike

på 1960-tallet. Forfatterne benytter egenskapene ved den historiske innvandringen, i form av at innvandringen på 1960-tallet førte til et spesifikt bosettingsmønster for innvandrere. Instrumentet i denne studien er altså det historiske bosettingsmønsteret i Østerrike, som i følge forfatterne gir dem en god kilde til eksogen variasjon i spredning i bosettingen til mer nylig innvandring.

Instrumentvariabelmetoden gjennomføres i to steg: I det første steget i IV-estimeringen tester Halla et al. (2014) for om instrumentet er gyldig, altså om de predikerte innvandrerandelene i en kommune har en positiv signifikant effekt på de observerte innvandrerandelene i kommunen. Det andre steget i IV-estimeringen viser at tilstedeværelse av innvandrere klart signifikant påvirker stemmeandelen til FPÖ, som forfatterne også viste under OLS-estimeringen. IV-estimeringen tilsier at innvandring ikke bare er statistisk signifikant, men også en kvantitativ viktig forutsigelse, for FPÖ sin stemmeandel i østeriske kommuner.

I tillegg undersøker forfatterne en situasjon der estimatene er basert på en first differensmetode. Halla et al. (2014) benytter en FD-metode for å sjekke om det finnes dype, langvarige ulikheter mellom kommunene som er forbundet med både innvandrerandeler og stemmeoppførsel. Forfatterne utnytter tverrsnittsvariasjon i *endringene* av FPÖ sin stemmeandel og innvandrerandeler, i stedet for tverrsnittsvariasjon i *nivå* av FPÖ sin stemmeandel og innvandrerandeler som tidligere. Forfatterne instrumenterer økningen i innvandring i et gitt år, mot endringen i den predikerte innvandrerandelen mellom to år.

Som en avslutning på studien utvider Halla et al. (2014) analysen med å undersøke hvorfor innvandring fører til økt oppslutning til høyreekstremepartier. Forfatterne trekker frem tre mulige forklaringer for effekten av innvandrere på stemmeandelen til FPÖ. Først undersøker forfatterne om å kontrollere for dagens arbeidsledighet har noen effekt, deretter tester Halla et al. (2014) om ulike typer innvandrere (skilt ved utdanningsnivå) har noen effekt, og til slutt hvordan effekten av innvandring varierer på tvers av kommuner. Ved utvidelsen av analysen finner forfatterne resultater som tyder på at arbeidsmarkedssituasjoner (høy/lav arbeidsledighet) ikke har noen betydning for effekten av innvandring på stemmeandelen til FPÖ. Derimot finner Halla et al. (2014) at ulike typer innvandrere har en effekt. Resultatene tyder på at en høyere andel av kun lavt- og medium-utdannede innvandrere i kommunen fører til at støtten til høyreekstre partier øker, mens høyt utdannede innvandrere ikke har noen signifikant påvirkning på stemmeandelen til FPÖ. Halla et al. (2014) foreslår at resultatet kommer av at innbyggerne bekymrer seg for endringer i både den etniske og kulturelle sammensetningen av mennesker i nabolaget, ved skoler og arbeidsplasser.

Gjennom OLS-estimering og instrumentvariabelmetoden kan (Halla et al., 2014) konkludere med at tilstedeværelse av innvandrere i kommunen påvirker stemmeandelen til FPÖ, og at ulike typer innvandrere har en effekt for hvordan østeriske innbyggere stemmer.

3.1.2 Dustmann, Vasiljeva og Damm (2016)

Dustmann et al. (2016) ønsker å estimere en kausaleffekt av flyktningemigrasjon på stemmegivning ved både statlige og kommunale valg i Danmark. Forfatterne velger å benytte en tidsperiode på 13 år mellom 1986-1998, og denne perioden inkluderer tre statlige og tre kommunale valg. I 1985 innførte regjeringen i Danmark en politikk som hadde som mål å fordele flyktninger over alle kommunene i landet. Fordelingspolitikken tilsier at antallet flyktninger allokert i hver kommune skal være proporsjonalt med kommunenes eksisterende innbyggertall. Dustmann et al. (2016) beskriver denne politikken som en delvis-tilfeldig allokering av flyktninger siden det er staten som bestemmer hvor flyktningene skal plasseres, og verken kommunene eller flyktningene har noen innvirkning på plasseringen. Det er viktig å få frem at Dustmann et al. (2016) definerer en flyktning som en asylsøker som enda venter på å få oppholdstillatelse og derfor blir plassert rundt om i kommunene.

Dustmann et al. (2016) utnytter innføringen av fordelingspolitikken i 1985 til å estimere effekten av allokeringen av flyktninger på valgutfallet. Forfatterne benytter variasjon innad kommunene og mellom to valgperioder for å fastslå en mulig kausaleffekt. Datamaterialet som er bruk i undersøkelsen er mikrodata, og forfatterne benytter informasjon om befolkningen, utdanning, inntekt, arbeidsstatus og andre sosioøkonomiske faktorer for å danne variabler som karakteriserer kommunevalget i 1985, altså før politikken trådte i kraft. Disse kommunespesifikke karakteristikaene inkluderer også andel innvandrere, log av gjennomsnittlig netto lønn per innbygger, andelen rike i kommunen (hvor mange som har inntekt over 50 prosent av medianinntekten), andelen av befolkningen som er en del av arbeidsstyrken, kriminalitetsrater, andelen som betaler kirkeskatt, lokal arbeidsledighet og hvor mange innvandrere som var på velferdsordninger. Dustmann et al. (2016) ønsker å se om holdningene i befolkningen til innvandring kan ha blitt påvirket av noen av disse kommunespesifikke karakteristikaene.

Forfatterne undersøker i denne empiriske studien valgutfallet for alle partier, og ikke kun responsen til høyreorienterte partier. Videre skiller forfatterne mellom storby-kommuner (urban) og "resten" av kommunene (less urban), der storby-kommunene utgjør 5 prosent av alle kommunene, mens "resten" utgjør 95 prosent.

Estimeringsstrategien fokuserer på *endringen* i valget mellom to valgperioder som en konsekvens av *endringen* i allokeringen av flyktninger. Forfatterne estimerer regresjonen ved å utnytte den tilfeldige variasjonen i allokeringen i ulike kommuner over en periode. Ved å bruke en estimeringsstrategi basert på endringene kan Dustmann et al. (2016) eliminere kommunefaste effekter.

Resultatene fra estimeringen viser at en eksogen økning i allokeringen av flyktninger klart påvirker anti-innvandringspartier sin stemmeandel, ved både statlige- og kommunale valg i alle kommuner, bortsett fra i storby-kommunene. Selv om det var anti-innvandringspartiene som klart tjente mest fra allokeringen av flyktninger, fikk også sentrumspartiene økt oppslutning i kommuner med flere flyktninger. Motsatt ble støtten til venstreorienterte partier klart svekket i "resten" av kommunene. Derimot fikk storby-kommunene motsatt effekt fra en økning i allokeringen av flyktninger i kommunene, altså fikk anti-innvandringspartiene her en klar reduksjon i sin oppslutning, mens støtten til venstreorienterte partiene økte.

Dustmann et al. (2016) påpeker at det er stor spredning innad i kommunene i hvordan kommunenes innbyggere responderer til anti-innvandringspartier gjennom allokeringen av flyktninger. På grunn av at individene i de ulike kommunene er ulike, vil de også respondere ulikt på allokeringen av flyktninger. Dustmann et al. (2016) finner resultater på at i storby-kommunene, vil for eksempel en høyere andel av velstående individer føre til en reduksjon i støtten til anti-innvandringspartier i respons til allokeringen av flyktninger. Mens høyere arbeidsledighet vil føre til en økning i støtten til anti-innvandringspartier i de samme kommunene. I motsetning vil "resten" av kommunene med en høyere andel av velstående individer føre til en økning i støtten til anti-innvandringspartiene.

På samme tid tilsier resultatene i studien at høyere kriminalitetsrater i perioden før politikken ble innført vil være assosiert med mer støtte til anti-innvandringspartier i respons til allokering av flyktninger, både storby-kommuner og i resten av kommunene. I tillegg finner forfatterne også resultater som tilsier at allokeringen av flyktning påvirker valgoppslutningen i kommunevalg, ved at en høyere andel allokerte flyktninger i kommunen, jo større var valgoppslutningen. Allokeringen av flyktninger har også en innvirkning på hvordan anti-innvandringspartier avgjør hvorvidt de skal stille ved kommunale valg eller ikke.

Forfatterne konkluderer med at det er en kausaleffekt av allokeringen av flyktninger på endringen i stemmegivningen i Danmark. Forfatterne finner dessuten en effekt av allokeringen av flyktninger på valgoppslutningen ved kun kommunevalg. I tillegg tilsier resultatene i studien at det er ulike responser fra velgere i storby-kommunene kontra

”resten” av kommunene til allokering av flyktninger.

3.1.3 Steinmayr (2016)

Steinmayr (2016) studerer et naturlig eksperiment for å identifisere en kausaleffekt av eksponeringen av flyktninger (på befolkningen i et lokalsamfunn) på støtten til høyreekstreme, nasjonalistiske og anti-innvandringspartier. Forfatteren baserer analysen på tverrsnittsdata fra Østerrike, og i studien er en flyktning definert som et individ som har søkt om asyl i Østerrike. Steinmayr (2016) bruker valgresultat fra delstatsvalg i Oberösterreich, som er en av ni delstater i Østerrike, for å undersøke hvordan direkte eksponering av flyktninger i lokalsamfunnet kan være med på å endre støtten til det østeriske frihetspartiet, FPÖ, gjennom valg.

Steinmayr (2016) bruker endringen i stemmeandelen til FPÖ mellom 2009 og 2015 som avhengig variabel og en indikator av tilstedeværelse av flyktninger i 2015 som forklaringsvariabelen av interesse i estimeringen. Forfatteren benytter først en OLS-estimering, men antar at OLS-estimatene er skjeve. Derfor introduserer Steinmayr (2016) en instrumentvariabelmetode for å håndtere den mulige heterogeniteten i forklaringsvariabelen fra OLS-estimeringen. Forfatteren bruker tidligere eksisterende mottak (boliger) som instrument for å indentifisere kausaleffekten av eksponering av flyktninger i et lokalsamfunn på støtten til FPÖ. I 2015 ble det satt opp midlertidige mottak som skulle fungere som bosted for flyktningene som ankom Østerrike for å håndtere den økte tilstrømmingen under flyktningkrisen. Steinmayr (2016) viser at i takt med etableringen av mottakene, ville sannsynligheten for at lokalsamfunnene kunne motta flyktninger øke. I tillegg sier forfatteren at sannsynligheten for at innbyggerne ble eksponert for flyktningene økte i takt med etablering av mottak.

Steinmayr (2016) benytter begrepene makro- og mikro-eksponering av flyktninger og han påpeker viktigheten av å skille mellom uttrykkene. Makro-eksponering av flyktninger defineres som innhenting av informasjon om flyktninger i sosiale medier, aviser og politiske kampanjer. Mikro-eksponering er direkte kontakt mellom flyktninger og innbyggerne i lokalsamfunnet. Steinmayr (2016) viser til at effekten av makro-eksponeringen kan være positiv for stemmeandelen til FPÖ, altså føre til at stemmeandelen til FPÖ øker, og kan til og med overkjøre effekten av mikro-eksponering. Under forutsetningen om at en positiv effekt av makro-eksponeringen vil øke stemmeandelen til FPÖ, kan effekten av mikro-eksponeringen være antatt å dempe effekten. Altså vil effekten av mikro-eksponering

reducere støtten til FPÖ. Steinmayr (2016) tolker resultatene fra estimeringen som at direkte kontakt mellom flyktninger og innbyggerne fører til at stemmeandelen til FPÖ reduseres. Dessuten sier Steinmayr (2016) at direkte kontakt med flyktninger demper effekten av makro-eksponeringen, og resultatene tilsier en reduisering i støtten til FPÖ med hele 4,42 prosentpoeng.

Resultatene i studien står i kontrast til Halla et al. (2014) og Dustmann et al. (2016), siden disse studiene fant resultater som tydet på at økt innvandring fører til økt støtte til høyreekstreme partier. Derimot finner Steinmayr (2016) resultater om at økt kontakt mellom flyktninger og andre innbyggere vil føre til at støtten til FPÖ reduseres.

Det må nevnes at konteksten i Steinmayr (2016)'s analyse er forskjellig fra de andre empiriske studiene presentert i oppgaven på tre viktige områder. Steinmayr (2016) påpeker at de ulike kontekstene kan være med på å forklare de ulike resultatene. For det første er tidshorizonten som er studert i denne studien mye kortere relativt til de andre studiene. Det kan være at kontakt mellom flyktninger og de eksisterende innbyggerne reduserer skepsisen til flyktninger, og at stemmeandelen til FPÖ reduseres ved en økning i andelen flyktninger på kort sikt. Derimot uttrykker Steinmayr (2016) at man på lengre sikt kan oppleve andre aspekter ved flyktninger og innvandring. På lengre sikt kan redsel for økt konkurranse om ressurser og jobber føre til en "hardere" innstilling/ holdning til flyktninger og det kan være at en anti-innvandringsholdning brer seg i befolkningen. For det andre er det mulig å kategorisere ulike typer innvandrere, og det er viktig å påpeke at Steinmayr (2016) kun studerer effekten av tilstedeværelse av flyktninger. Andre empiriske studier, som for eksempel Halla et al. (2014), skiller innvandrere basert på utdanningsnivå. Det tredje området studien til Steinmayr (2016) skiller seg fra tidligere presenterte studier, er at forfatteren fokuserer på om flyktninger er representert i lokalsamfunnet i det hele tatt (extensive margin), mens tidligere presenterte empiriske studier hovedsakelig fokuserer på andelen innvandrere relativt til befolkningen generelt (intensive margin).

Det bør i tillegg nevnes at analysen til Steinmayr (2016) er basert på en situasjon der andelen flyktninger er relativ liten i forhold til befolkningen i lokalsamfunnet, og at effekten forfatteren finner derfor ikke kan generaliseres for situasjoner der andelen flyktninger er relativt stor i et lokalsamfunn.

3.2 Kort oppsummering

Halla et al. (2014) benytter en instrumentvariabelmetode/ 2SLS for å identifisere kausaleffekten av innvandrere på stemmeandelen til de høyreekstre partiet FPÖ i Østerrike. Forfatterne finner fra sine empiriske resultater at en økning i andelen innvandrere fører til en økning i støtten til FPÖ, og at befolkningen spesielt ser på en tilstrømming av lavt-utdannede innvandrere som problematisk. Jeg har valgt å inkludere denne studien fordi Halla et al. (2014) sin hypotese og estimeringsmetode er tilnærmet til den som presenteres i min oppgave.

Dustmann et al. (2016) studerer kausaleffekten av flyktningemigrasjon på valgoppslutningen ved kommunale og statlige valg i Danmark, og forfatterne benytter et delvis-tilfeldig allokeringsdesign til å estimere kausaleffekten. Danmark skiller seg fra Østerrike ved at staten fordeler flyktninger til kommunene proporsjonalt ut i fra kommunenes eksisterende innbyggertall. Forfatterne konkluderer med at allokeringen av flyktninger har en signifikant effekt på stemmeutfallet ved både kommunale og statlige valg. I stedet for å fokusere kun på oppslutningen til høyreorienterte partier, ser Dustmann et al. (2016) på endringen for alle partier ved valgene. Resultatene i studien tilsier at det er store ulikheter i hvordan storby-kommuner og "resten" av kommunene responderer på en høyere andel flyktninger i kommunene. Jeg har valgt å inkludere denne studien fordi forfatterne, i motsetning til Halla et al. (2014) og Steinmayr (2016), ikke benytter en instrumentvariabelmetode. Til tross for ulik estimeringsmetode konkluderer Dustmann et al. (2016) med at allokeringen av flyktninger har en effekt på både stemmeandelen til partiene og valgoppslutningen i Danmark.

Steinmayr (2016) ønsker å identifisere kausaleffekten av eksponeringen av flyktninger i et lokalsamfunn på støtten til høyreekstre partier. Forfatteren bruker datamateriale fra Østerrike. Han benytter en instrumentvariabelmetode, med tidligere eksisterende mottak som instrument, for å finne en kausaleffekt. I motsetning til tidligere studier presentert i oppgaven, får Steinmayr (2016) et resultat som tilsier at jo mer eksponert innbyggerne i et lokalsamfunn er for flyktninger, jo mindre oppslutning vil høyreekstre partier få. Det bør nevnes at andelen flyktninger er liten relativ til den eksisterende befolkningen i de lokalsamfunnene som studeres. Jeg har valgt å inkludere denne studien fordi Steinmayr (2016) er en av de første empiriske studiene som finner resultat på at direkte kontakt mellom flyktninger og den eksisterende befolkningen kan føre til at støtten til høyreekstre partier reduseres.

4 Teoretisk utgangspunkt

I dette kapitlet skal jeg presentere to teorier som kan være med på å forklare hvordan holdninger i befolkningen til asylsøkere og innvandring dannes. I følge Allport (1954)'s kontaktteori vil samvær mellom etniske grupper føre til mer forståelse og harmoni, noe som kan tyde på at velgere som er mer eksponert for innvandrere og asylsøkere bør være mer åpne til innvandring (Dustmann et al., 2016). Card, Dustmann og Preston (2005) ønsker å forstå hvordan holdninger til innvandring formes, og om ulike karakteristika ved individene kan være med å forklare innbyggernes holdninger.

4.1 Allports' kontaktteori

Allport (1954) forstår fordommer som et resultat av en forhastet generalisering av en gruppe der individer har dannet seg et inntrykk av gruppen basert på ukomplett eller feilaktig informasjon. Tanken bak kontakthypotesen er at man kan redusere fordommer hvis et individ lærer mer om de ulike kategoriene av mennesker, som ulike kjønn, raser og trosretninger (Schippa, Gregg & Hewes, 2005).

Hvordan mennesker oppfatter og lager inntrykk om andre er basert på informasjon og følelser, som igjen kan være med på å danne fordommer. Allport (1954) uttrykker at det ligger i menneskets natur å danne seg fordommer om andre mennesker, og at stereotypisk generalisering har foregått gjennom hele historien. Fordommer har blitt dannet både på tvers av folkegrupper og kulturer. Fordommer forstås som en normativ, kognitiv funksjon hjernen benytter for å prosessere informasjon om mennesker rundt seg, og fordommer blir dermed en mental snarvei for hjernen for at den lettere skal forstå verden i følge Allport (1954). Selv om fordommer kan være med på å danne et inntrykk av andre mennesker, så vil ikke fordommene inneholde tilstrekkelig informasjon for å ta en rettferdig eller korrekt avgjørelse om andre mennesker. Rudman og Glick (2008) mener at stereotyping og fordommer kan være en kilde til diskriminering, gjennom at innbyggere tildeler konkrete egenskaper til en viss person eller grupper.

Norge er i dag et flerkulturelt samfunn med ulikheter både i etnisitet, kultur og religion, og ved å redusere fordommene i samfunnet vil man kunne gjøre integreringsprosessen lettere for asylsøkerne (Djuve & Grødem, 2014). Jeg velger å presentere Allport (1954)'s kontaktteori fordi fordommer kan være en fremmede faktor i oppbyggingen av fremmedfrykt i befolkningen.

Asylsøkere kan bli utsatt for fordommer ved at de potensielt blir kategorisert som en byrde eller kilde til utrygghet i samfunnet. Hvis innbyggerne gjentatte ganger hører at asylsøkere er farlige og kun skaper uro i lokalsamfunnet, kan det føre til personer velger å stemme på politiske partier som fører en streng innvandringspolitikk. Fordommer rettet til asylsøkere er relevant for min problemstilling på grunn av potensiell fremmedfrykt i befolkningen. Økt fremmedfrykt kan potensielt påvirke stemmeandelen til FrP ved at flere velgere støtter FrP, gjennom at partiet fører en streng innvandringspolitikk.

4.2 Card, Dustmann og Preston (2005)

Til tross for at innvandring kan styrke og effektivisere økonomien i et land, er det som oftest de kritiske holdningene til innvandrere og asylsøkere som får mest oppmerksomhet både i politiske debatter og i medier. Card et al. (2005) undersøker holdninger til innvandring blant innbyggerne på tvers av europeiske land, og videre om økonomien blir påvirket av innvandring. I Europa er det stor variasjon i støtten til anti-innvandringspartier, og holdningene varierer systematisk gjennom individenes karakteristika som for eksempel i alder, utdanningsnivå og hvor individene er bosatt (storby eller bygd).

Det finnes ulike kilder til hvorfor befolkningens holdninger til innvandring varierer. Card et al. (2005) trekker frem at innbyggere kan være bekymret for arbeidsmarkedseffekter som følge av økt innvandring. Befolkningen frykter å miste jobben eller at det oppstår lønnskonnkurransse både for høyt- og lavt utdannende. En annen potensiell forklaring for kritiske holdninger kan være at innbyggere er redd for at den kulturelle sammensetningen i lokalsamfunnet skal endres med økt innvandring. Gjennom økte innvandrerandeler i lokalsamfunnet kan innbyggerne frykte at den endrede sammensetningen kan bryte ned det eksisterende språket eller religionen. Dessuten kan innbyggere frykte at den endrede sammensetningen påvirker den politiske makten, eller at den har en negativ innvirkning på livene til innbyggerne generelt.

For å forstå holdninger til innvandring er det viktig å undersøke den økonomiske effekten av å motta flyktninger og innvandrere. Innvandring øker det totale arbeidstilbudet relativt til andre produksjonsfaktorer, og økningen vil også føre til endringer i tilbudet av ulike ferdighetsgrupper dersom innvandrerne har ulike ferdighetsnivåer (Card et al., 2005). I tillegg til en økning i konkurransen om jobbene, kan innvandring føre til at lønningene reduseres gjennom at innvandrerne potensielt godtar lavere lønninger enn andre innbyggere, og dermed presser ned lønnsnivået i ulike bransjer. I følge Card et al. (2005) er det vanskelig

å finne empiriske belegg for at økt innvandring fører til lavere lønninger.

Forfatterne åpner for at lavt-utdannende kan danne kritiske holdninger til innvandring gjennom *troen* på at innvandring vil kunne redusere deres økonomiske muligheter, i stedet for å basere holdningene på empiriske resultater.

Det er ikke bare arbeidsmarkedseffekter som kan føre til at innbyggerne er skeptiske til innvandring. Andre potensielle årsaker for at innbyggere er bekymret for innvandring, er frykten for høyere skatter, lengre køer i det offentlige helsesystemet eller dårligere utdanningsmuligheter som følge av innvandring. Forfatterne finner ingen empiriske resultater for at økt innvandring resulterer i årsakene/ bekymringene nevnt ovenfor.

Card et al. (2005) undersøker hvordan individer med ulike karakteristika responderer på innvandring. Forfatterne finner en klar korrelasjon mellom høyere utdanning og et mildere syn på innvandring. Videre beskriver studien at eldre har en tendens til å være mer skeptiske til innvandring, og at holdninger avhenger av individenes arbeidsstatus, religion og om personen har innvandrer- eller minoritetsbakgrunn. I tillegg blir holdningene påvirket av den sosiale statusen befolkningen har. Card et al. (2005) konkluderer med at innbyggernes holdninger er formet av deres subjektive oppfatning av hvordan innvandring kan påvirke økonomien og kulturen.

Jeg velger å presentere Card et al. (2005)'s teori fordi den beskriver hvordan ulike holdninger til asylsøkere og innvandring formes blant ulike innbyggere, og dessuten undersøker forfatterne grunnlaget for å si at økt innvandring påvirker økonomien negativt gjennom for eksempel lavere lønninger eller høyere arbeidsledighet.

4.3 Kort oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert to ulike teorier som omhandler hvordan holdninger til innvandring blant innbyggere kan formes. Jeg velger å inkludere Allport (1954) og Card et al. (2005) fordi begge teoriene legger til rette for en dypere forståelse av innbyggernes holdninger til innvandrere.

5 Datamaterialet

5.1 Data

I dette kapittelet skal jeg presentere variablene jeg bruker for å tallfeste sammenhengen mellom stemmeandelen til FrP ved både stortings- og kommunevalg og andelen asylsøkere i kommunene. Analysen i denne oppgaven er gjort på et balansert paneldata, som vil si at datamaterialet viser variasjon i de samme enhetene over en gitt tidsperiode. Estimeringen er gjennomført i dataprogrammet STATA. Jeg vil presentere deskriptiv statistikk for å vise variasjon i variablene. Jeg har benyttet kommunestrukturen fra 2015, og Norge bestod da av 428 kommuner (reduert til 426 fra 1.januar 2017). Analysen er basert på tidsperioden mellom 2005 og 2015, og inkluderer seks valgår. Jeg understreker at kommunevalg ble avholdt i 2007, 2011 og 2015, og stortingsvalg avholdt i 2005, 2009 og 2013. På grunn av manglende data for noen kommuner er denne analysen bare basert på 412 kommuner. Jeg vil senere i oppgaven kommentere hvorfor noen kommuner ble droppet. Antall observasjoner for alle kommunene i utvalget er 2472.

Statistikken for analysen er hentet fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD)s ¹ kommunedatabase. Den eneste variabelen som ikke er hentet fra NSDs kommunedatabase er informasjon om antall asylsøkere i mottak. Her er informasjonen hentet fra UDIs egne statistikker om antall beboere i mottakene.

Jeg vil først påpeke mulige svakheter med datamaterialet, deretter kommer en definering og presentasjon av variablene: Den avhengige variabelen og forklaringsvariabelen. Videre vil jeg vise deskriptiv statistikk og beskrive variasjonen i de viktigste variablene, før jeg avslutter med en kort oppsummering.

5.2 Mulige svakheter med datamaterialet

5.2.1 Utelatte kommuner

Datamaterialet har en mulig svakhet i at det er noen kommuner som ikke er inkludert i analysen på grunn av manglende data. Det er 16 kommuner som er droppet og disse er: Kvitsøy, Modalen, Utsira, Tydal, Røst, Inderøy, Røyrvik, Kristiansund, Rindal, Hemne,

---

¹Data er tilgjengelig med spesiell tillatelse fra NSD. NSD er ikke ansvarlig for analysen av dataen eller for de tolkningene som er gjort i denne oppgaven.

Vevelstad, Harstad, Tromsø, Aure, Vindafjord og Karlsøy. Kommunene som er fjernet har noen fellestrekk.

For små-kommunene, er det manglende data om kommunevalgene som gjør at de fjernes. Med små-kommuner mener jeg kommuner med under 1000 innbyggere, og i denne kategorien er Kvitsøy, Modalen, Utsira, Tydal, Røst, Røyrvik og Vevelstad. En mulig forklaring på at små-kommunene ikke publiserer data for kommunevalgene er personvern og plikten med å ivareta anonymiteten til velgerne.

I løpet av tidsperioden jeg studerer har det vært flere kommunesammenslåinger. Kristiansund ble slått sammen med Frei i 2008, Aure ble slått sammen med Tustna i 2006, Inderøy ble slått sammen med Mosvik i 2012, og Vindafjord ble slått sammen med Ølen i 2006. Alle disse kommunesammenslåingene var frivillige og ikke en del av den omfattende kommunereformen som ble vedtatt i 2014 (Regjeringen, 2015). På grunn av manglende data for utdanning fjernes nye Kristiansund, Aure og Vindafjord fra analysen.

Resten av de utelatte kommunene er Rindal, Hemne, Harstad, Tromsø og Karlsøy, som alle forsvinner på grunn av manglende data for arbeidsledighet.

5.2.2 Beregningen av asylvariabelen

Statistikken jeg har hentet fra UDI over antall asylsøkere i mottakene er basert på månedlige tall. Registeringen av antall asylsøkere er gjort på siste dag i måneden, hver måned. Jeg har beregnet et årsgjennomsnitt av antall beboere i de ulike mottakene i valgårene. Videre har jeg koblet opp alle mottakene mot kommunene mottakene er plassert i. I enkelte kommuner finnes det flere asylmottak, og derfor har jeg summert over alle asylmottakene i en kommune for å få totalt antall asylsøkere i kommunen.

I ettertid tenker jeg at det ville vært bedre å beregne et gjennomsnitt av antall asylsøkere i kommunen fra starten av valgåret til rett før valgdatoen, på denne måten ville det som skjedde etter valget hatt noen innvirkning på andelen stemmer til FrP. Denne beregningen kan være en mulig svakhet ved datamaterialet og kan ha en effekt på analysen.

5.3 Variablene

Jeg vil først vise definisjonen av variablene. Deretter forklarer jeg den avhengige variabelen, `Andel_FRP`, og fortsetter til forklaringsvariablene.

Definisjon av variablene:

- $Andel\_FRP \equiv$ Antall stemmer til Fremskrittspartiet, dividert på totalt stemmer avgitt i valgåret
- $Andel\_Asylsøkere \equiv$ Gjennomsnittlig antall asylsøkere i kommunen i løpet av et år, dividert på befolkningen i kommunen i valgåret
- $Ledighetsraten \equiv$ Antall arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken, dividert på 100 i valgåret
- $Andel\_VGS \equiv$ Antall personer med utdanning fra videregående skole, dividert på alle over 16 år i valgåret
- $Andel\_HøyereKort \equiv$ Antall personer med 1-3 år høyere utdanning, dividert på alle over 16 år i valgåret
- $Andel\_HøyereLang \equiv$ Antall personer med 4 år eller mer med høyere utdanning, dividert på alle over 16 år i valgåret
- $År\_2007 \equiv$ Årsdummy: Tar verdien 1 hvis 2007, 0 ellers
- $År\_2009 \equiv$ Årsdummy: Tar verdien 1 hvis 2009, 0 ellers
- $År\_2011 \equiv$ Årsdummy: Tar verdien 1 hvis 2011, 0 ellers
- $År\_2013 \equiv$ Årsdummy: Tar verdien 1 hvis 2013, 0 ellers
- $År\_2015 \equiv$ Årsdummy: Tar verdien 1 hvis 2015, 0 ellers

5.3.1 Avhengig variabel

Den avhengige variabelen er stemmeandelen til FrP ved ulike stortings- og kommunevalg i en seksårsperiode. Variabelen er beregnet ved å dividere antall stemmer til FrP på totalt antall godkjente stemmer. Med godkjente stemmer menes antallet stemmer etter fintelling/kontrollering.

$$\frac{\text{Stemmer til FrP}}{\text{Totalt godkjente stemmer}} = \text{Andel\_FrP} \quad (1)$$

5.3.2 Asylvariabelen

Asylvariabelen er forklaringsvariabelen som jeg primært er interessert i. Den er definert som andelen asylsøkere relativt til befolkningen i kommunen. Statistikken på befolkningen i kommunen er hentet 1.januar alle valgårene. Statistikken på antall asylsøkere er innhentet fra hvert mottak den siste dagen i måneden, hver måned. Andelen asylsøkere er beregnet ved å ta et årsgjennomsnitt av antall asylsøkere i mottakene (se 5.2.2 for mer) dividert på befolkningen i kommunen.

$$\frac{\text{Antall asylsøkere i mottak}}{\text{Kommunens befolkning}} = \text{Andel\_Asylsøkere} \quad (2)$$

5.3.3 Utdanningsvariablene

Statistikken på utdanningsnivå er hentet per 1.oktober hvert år og statistikken er basert på antall personer over 16 år. NSD påpeker at opplysninger om fullført utdanning i utlandet ikke blir innhentet hvert år, og at dette kan føre til mulige feil i statistikken.

Definisjonen på videregående skolenivå er alle som har fullført utdanning ved videregående skole, med en varighet på to til tre år, i tillegg inngår de som har fullført færre en 120 studiepoeng i universitets- og høyskolesystemet.

Definisjonen på universitets- og høyskolenivå, (lavere grad, kort) er alle som har fullført 120 studiepoeng eller mer i universitets- og høyskolesystemet, men som ikke har fullført en høyere gradsutdanning (bachelorgrad).

Definisjonen på universitets- og høyskolenivå, (høyere grad, lang) er alle som har fullført en universitets- og høyskoleutdanning på mer enn 4 år, tillegg til alle med forskerutdanning (mastergrad og doktorgrad). Jeg har beregnet variabelen *Andel_HøyereLang* på følgende måte:

$$\frac{\text{Antall med HøyereLang utdanning}}{\text{Befolkning}} = \text{Andel\_HøyereLang} \quad (3)$$

De andre utdanningsvariablene (ulike nivåene) er beregnet på samme måte som over.

Jeg velger å bruke ulike utdanningsnivå som forklaringsvariabel i analysen fordi utdanning kan ha en innvirkning på hvordan personer stemmer (Nordahl, 2009). I tillegg kan personer med lavt utdanningsnivå være relativt mer utsatt for konkurranse i arbeidslivet, dette kan

føre til at disse personene vil ha lavere innvandring/ asylkvoter for å redusere konkurransen om arbeidsplassene (Kvittingen, 2014).

5.3.4 Ledighetsraten

Variabelen er definert som arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken 1. til 4. kvartal for hvert år. Jeg har summert over alle kvartalene for å beregne et årsgjennomsnitt, og videre dividert på 100 for å gjøre om statistikken til andeler (prosentfaktorer) som resten av variablene i datamaterialet. Statistikken om arbeidsledige i arbeidsstyrken produseres på basis av register i Arbeidsdirektoratet, og registreringen skjer ved slutten av hver måned som samles til kvartalsdata i NSD.

$$\frac{1.kvartal + 2.Kvartal + 3.kvartal + 4.kvartal}{100} = \textit{Ledighetsraten} \quad (4)$$

I Norge publiseres det hver måned to tall for antall arbeidsledige. Det ene gjelder for de som er registrert som helt arbeidsledige hos NAV, det andre er et tall over både registrerte og ikke registrerte ledige basert på intervjuundersøkelser i regi av Statistisk sentralbyrå. Dette kalles AKU-ledighet. Normalt ligger AKU-ledigheten på et høyere nivå enn den registrerte ledigheten. Siden jeg benytter data på kommunenivå er det gunstig å bruke registrerte arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken, siden det er potensiell usikkerhet om AKU-tallene på kommunenivå i følge Statistisk Sentralbyrå (2017).

Jeg velger å bruke ledighetsraten som en forklaringsvariabel fordi arbeidsledighet er en indikator for hvordan økonomien i et land, og dette kan ha en effekt på hvor mange som stemmer på FrP. Hvis arbeidsledigheten er relativ høy kan nordmenn ville ha lavere innvandring generelt, og dermed stemme på et parti som FrP. Ettersom FrP vil redusere asylkvotene og føre en streng innvandringspolitikk.

5.4 Deskriptiv statistikk

For å avdekke variasjon i variablene er det nyttig å se på deskriptiv statistikk. I tabell 1 vises verdier for variasjon, gjennomsnitt og standardavvik. Variansen både mellom (between) og innen variablene (within) forteller noe om spredningen i utvalget (Wooldridge, 2009). Between-variasjon er variasjon mellom kommunene, og within-variasjon er variasjon over tid innen hver kommune. Total variasjon, som er notert som ”over all”-variasjon i andre kolonne, er between- og within-variasjon summert. Under kolonnen for ”gjennomsnitt” vises gjennomsnittsverdiene for koeffisientene til variablene. Siden jeg skal til å bruke en fixed effects-metode (kommer tilbake til dette i kapittel 6) i estimeringen, kommer jeg kun benytte within-variasjonen.

Variabler	Variasjon	Gjennomsnitt	Standardavvik
Avhengigvariabel			
<i>Andel_FRP</i>	overall	0.1583891	0.0931451
	between		0.0644803
	within		0.0672808
Forklaringsvariabler			
<i>Andel_Asylsøkere</i>	overall	0.0051693	0.0147279
	between		0.012373
	within		0.008008
<i>Ledighetsraten</i>	overall	0.025514	0.0117672
	between		0.009476
	within		0.0069896
<i>Andel_VGS</i>	overall	0.4478365	0.0452638
	between		0.0442502
	within		0.0097309
<i>Andel_HøyereKort</i>	overall	0.1645439	0.0375631
	between		0.0347413
	within		0.0143689
<i>Andel_HøyereLang</i>	overall	0.0340577	0.0220944
	between		0.0207004
	within		0.0077796

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for variablene

5.5 Variasjon

I den økonometriske analysen skal jeg benytte paneldata, og det er da viktig å undersøke hvor stor variasjon det er i variablene. Jeg vil kommentere variasjonen i følgende variabler: Andelen til FrP, andelen asylsøkere og arbeidsledighetsraten. Variasjonen mellom kommuner og variasjonen innen kommuner over tid, vises henholdsvis ved standardavvikene til between- og within-verdiene. Jeg kommer til beregne hvor mye within-variasjonen utgjør av den totale variasjonen for undersøke om valget av estimeringsmetode er riktig. På grunn av at jeg bruker en FE-metode avhenger analysens relevans av om det er tilstrekkelig variasjon innad i kommunene, siden det er within-variasjon FE-metoden er basert på. Hvis det ikke er tilstrekkelig within-variasjon i variablene som studeres, kan det være et potensielt utelatt variabelproblem i estimeringen.

5.5.1 Andelen til Frp

Den gjennomsnittlige verdien på koeffisienten til stemmeandel til FrP er på rundt 16 prosent, med en between-variasjon målt ved standardavvik på 6,4 prosentpoeng. Within-variasjonen målt ved standardavvik er på rundt 6,7 prosentpoeng, og total variasjon målt ved standardavvik på 9,3 prosentpoeng.

Jeg vil sammenligne within-variasjonen med total variasjon (standardavviket til andelen til FrP) ved å se på hvor mye within-variasjonen utgjør av total variasjon. Total variasjon er standardavviket til andelen til FrP kvadrert, og er summen av between- og within-standardavvikene kvadrert. Når jeg kvadrerer total standardavvik slik at jeg finner den totale variansen til andelen til FrP, og dividerer kvadrert within-variasjon på total varians, finner jeg at within-variasjonen utgjør omkring 48 prosent av total variasjon, og derav at between-variasjonen utgjør 52 prosent. Dette tilsier at det generelt er høy variasjon både mellom og innen kommuner når det gjelder stemmeoppslutningen til FrP, og variabelen er egnet til å beskrive variasjonen i stemmeandelen til FrP innad kommuner.

5.5.2 Andelen asylsøkere

Den gjennomsnittlige verdien på koeffisienten til andel asylsøkere er på 0,5 prosent. Siden asylmottak etableres og avvikles med tiden, så vil antall asylsøkere variere både mellom og innad i kommunene. Between-variasjonen målt ved standardavviket er på 1,237 prosentpoeng og within-variasjonen målt ved standardavviket er på 0,8 prosentpoeng. Med

total variasjon målt med standardavvik på 1,4 prosentpoeng utgjør within-variasjonen omkring 30 prosent av total variasjon, og derav at between-variasjonen utgjør 70 prosent. Fordelingen virker realistisk ettersom noen kommuner har flere asylmottak mens andre kommuner ikke har noen, og dessuten er det realistisk at antallet asylsøkere ikke varierer innad i kommunene i like stor grad som mellom kommunene.

5.5.3 Ledighetsraten

Den gjennomsnittlige verdien på koeffisienten til ledighetsraten ligger på rundt 2,5 prosent, med en between-variasjon målt ved standardavvik på 0,9 prosentpoeng. Within-variasjon målt ved standardavvik er rundt 0,7 prosentpoeng. Men total variasjon målt ved standardavvik på 1,17 prosentpoeng, utgjør within-variasjon omkring 35 prosent av total variasjon, mens between-variasjon utgjør 65 prosent av total variasjon. Dette tilsier at det er relativt høy variasjon mellom kommunene når det kommer til arbeidsledighet, og relativ lav variasjon innen kommunene i tidsperioden som studeres.

5.6 Kort oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert variablene jeg kommer til å bruke i regresjonen og forklart hvordan disse er beregnet, samt begrunnet hvorfor de er inkludert. Jeg har oppgitt hvor datamaterialet er hentet fra, og beskrevet det. Videre har jeg påpekt hvilke kommuner som er utelatt fra datasettet og presisert hvorfor. Med deskriptiv statistikk har jeg forklart variasjonen i variablene. Variasjonen er delt opp i between- og within-variasjon, og jeg har sett på hvor stor del disse variasjonene utgjør av total variasjon i variablene andelen til FrP, andelen asylsøkere og ledighetsraten.

6 Økonometriske modeller og estimeringsmetoden

I dette kapitlet skal jeg presentere regresjonen som skal estimeres og estimeringsmetoden jeg bruker for å estimere resultatene i analysen. I delkapittel 6.1 forklarer jeg hvordan jeg ønsker å gå frem i estimeringen. Videre vil jeg i delkapittel 6.2 forklare fixed effects-metoden, samt si noe om fordeler og ulemper ved estimeringsmetoden. I delkapittel 6.3 vil jeg presisere regresjonen som gir de empiriske resultatene i analysen.

6.1 Funksjonsform og stokastisk spesifisering

Utførelsen av analysen vil bli gjort stegvis. Først vil jeg estimere en regresjon med alle observasjoner inkludert. Etter jeg har gjort dette kommer jeg til å skille mellom kommunevalgene og stortingsvalgene, for å studere valgene hver for seg. Jeg velger å skille mellom valgene fordi jeg ønsker å undersøke om det finnes ulike effekter av asylsøkere på stemmeandelen til FrP ved stortings- og kommunevalg. Videre vil jeg utvide analysen med å undersøke om høyere utdanning kan gi utslag for stemmeandelen til FrP ved stortings- eller kommunevalg. Det finnes teorier om at folk med lavt utdanningsnivå er mer kritiske til asylsøkere og derav mer sannsynlig stemmer på FrP (Nordahl, 2009). Det er derfor interessant å se om denne type teorier stemmer overens med mine resultater.

6.2 Estimeringsmetoden

6.2.1 Fixed effects-metode

Jeg velger å bruke en fixed effects-metode (FE-metode) for å estimere de empiriske resultatene i analysen. FE-metoden fjerner problemet med uobserverbar heterogenitet i restleddet. På denne måten kan jeg vurdere effekten av forklaringsvariablene på den avhengige variabelen (Verbeek, 2012). Det er viktig å påpeke at parameterne i modellen er identifisert kun basert på within-dimensjonen av datamaterialet. For å forklare FE-metoden nærmere beskriver jeg en generell lineær regresjon. Denne kommer til å ha lik form som den regresjonslikningen jeg skal estimere senere. Variablene har her dobbel senket skrift som indikerer $i = \textit{individ}$ (i min analyse, kommuner) og $t = \textit{tid}$ (i min analyse, år).

$$y_{it} = \beta_0 + x_{it}\beta + u_{it} \quad (5)$$

$$i = 1, \dots, N; t = 1, \dots, T$$

β_0 er skjæringspunktet for hvert individ i utvalget, men dette vil utelates i estimeringen når jeg legger med de individfaste effektene, γ_i . y_{it} er den avhengige variabelen og x_{it} er en vektor av forklaringsvariablene. Videre er β koeffisienten til forklaringsvariablene. u_{it} er restleddet og dette er sammensatt av to komponenter. Den ene komponenten fanger opp uobserverbar heterogenitet som kan være med å påvirke den avhengige variabelen i modellen. γ_i varierer kun over individer, altså $\gamma_i (i = 1, \dots, N)$. Den andre komponenten, e_{it} , varierer både over individer og tid, og denne kalles det idiosynkratiske restleddskomponenten. Med andre ord kan det sammensatte restleddet skrives som:

$$u_{it} = \gamma_i + e_{it} \quad (6)$$

I estimeringen inkluderes dummyvariabler for alle individer, i for hvert år, j , i modellen. Her vil jeg ha et sett av N dummyvariabler, der dummyvariablene tar verdiene, $d_{ij}=1$ hvis $i = j$ og 0 ellers.

$$y_{it} = \sum_{j=1}^N \gamma_j d_{ij} + x_{it}\beta + e_{it} \quad (7)$$

Jeg kan beregne en estimator for koeffisienten, β , i regresjonslikningen ved å benytte individuelle gjennomsnitt. Ved å transformere variablene ved bruk av individuelle gjennomsnitt, vil FE-metoden eliminere den individuelle effekten i γ_i , og fjerne den uobserverbare heterogeniteten. Jeg viser først regresjonen beregnet med individuelle gjennomsnitt:

$$y_i^* = \gamma_i + x_{it}^*\beta + e_{it}^* \quad (8)$$

der variablene med hevet * betegner individuelle gjennomsnitt, og er gitt som gjennomsnitt:

$$y_i^* = \frac{1}{T} \sum_t y_{it} \quad (9)$$

x_i^* og e_i^* er definert på samme måte som y_i^* . På grunn av de individuelle gjennomsnittene

kan jeg videre skrive regresjonen som:

$$y_{it} - y_i^* = (x_{it} - x_i^*)\beta + (e_{it} - e_i^*) \quad (10)$$

Dette blir dermed en regresjonsmodell som er beregnet ut i fra individuelle gjennomsnitt, og regresjonen inkluderer ikke lengre de individuelle effektene fra γ_i . Denne transformasjonen er kalt within-transformasjonen, og ut fra denne transformasjonen vil jeg få FE-estimatoren til forklaringsvariablene, β .

I FE-metoden konsentrerer man seg om forskjellen mellom individ. Metoden forklarer i hvilken grad den avhengige variabelen, y_{it} , er forskjellig fra det individuelle gjennomsnittet, y_i^* . Metoden forklarer ikke hvorfor gjennomsnittet for i er forskjellig fra si det individuelle gjennomsnittet for j .

Fordelen med å bruke FE-metoden er at den vil gi konsistente resultater selv om det er korrelasjon mellom en forklaringsvariabel og den uobserverbare heterogeniteten. Basert på at det muligheter for korrelasjon mellom en forklaringsvariabel og γ_i i min analyse, tyder dette på at valg av estimeringsmetode vil gi relevante resultater. En svakhet med FE-metoden er at den fjerner alt som er konstant over tid, og dermed kan jeg ikke vurdere variablene i tidsdimensjonen i analysen.

6.3 Empirisk estimering

Jeg baserer estimeringen i analysen på følgende regresjon:

$$\begin{aligned} Andel\_FRP_{it} = & \beta_0 + \beta_1 Andel\_Asylsøkere_{it} + \beta_2 Ledighetsraten_{it} \\ & + \beta_3 Andel\_VGS_{it} + \beta_4 Andel\_HøyereKort_{it} + \\ & \beta_5 Andel\_HøyereLang_{it} + \gamma_i + e_{it} \end{aligned} \quad (11)$$

Der $Andel\_FRP_{it}$ beskriver stemmeandelen til FrP i valgår t i kommune i , $Andel\_Asylsøkere_{it}$ er andelen asylsøkere i kommune i ved valgåret t . Variablene for utdanning er forklart på samme måte. Parameteren av interesse er β_1 , denne vil vise effekten av andelen asylsøkere på stemmeandelen til FrP. Jeg antar at restleddet er sammensatt og definert som tidligere: $u_{it} = \gamma_i + e_{it}$.

6.4 Kort oppsummering

I dette kapitlet har jeg spesifisert funksjonsformen for regresjonen. Jeg har presentert estimeringsmetoden jeg kommer til å benytte for å estimere de empiriske resultatene. Begrunnelsen for å bruke fixed effects-metoden er at resultatene som estimeres vil være konsistente selv om det finnes korrelasjon mellom en forklaringsvariabel og den uobserverbare heterogeniteten som er den individspesifikke restleddskomponenten, γ_i .

7 Empiriske resultater

I dette kapitlet skal jeg presentere resultatene fra analysen. For hver kolonne, i hver tabell, vil jeg kommentere estimert verdi og signifikansnivå for forklaringsvariablene og eventuelle viktige endringer. Jeg vil i delkapittel 7.1 vise resultater for hele utvalget, og kommentere resultatene. I delkapittel 7.2 kommer jeg til å skille stortingsvalg og kommunevalg, og jeg presenterer videre hvordan utvidelsen av analysen er utført. I delkapittel 7.3 presenterer jeg resultater fra analysen med kun kommunevalg, og jeg utvider analysen ved å lage delutvalg basert på gjennomsnittlig høyt og lavt utdanningsnivå i kommunene. I delkapittel 7.4 presenterer jeg resultater fra analysen med kun stortingsvalg. På samme måte som ved analysen av kun kommunevalg vil jeg også utvide analysen ved å lage delutvalg basert på gjennomsnittlig høyt og lavt utdanningsnivå.

7.1 Resultater for hele utvalget

Først undersøker jeg resultatene ved bruk av hele datamaterialet. I tabell 2 finnes resultatene fra regresjonen av stemmeandelen til FrP mot variablene som er inkludert for valgårene jeg ønsker å studere, det vil si fra 2005 til 2015. $T = 2005, 2007, 2009, 2011, 2013, 2015$. Jeg inkluderer alle forklaringsvariablene i den første estimeringen.

Tabell 2 viser resultatene av FE-metoden med andelen asylsøkere, arbeidsledighet og de ulike utdanningsnivåene som forklaringsvariabler. I kolonne (1) estimeres effekten med FE-metoden, i kolonne (2) estimerer jeg den samme regresjonen, men har med cluster korrigerede standardavvik. Ved korrigeringen vil standardavvikene justeres i relativ liten grad.

Tabell 2: Regresjon for hele utvalget. Avhengig variabel Andel_FRP

	(1)	(2)
Andel_Asylsøkere	0.0425 (0.113)	0.0425 (0.107)
Ledighetsraten	-0.0484 (0.167)	-0.0484 (0.175)
Andel_VGS	-0.0800 (0.105)	-0.0800 (0.104)
Andel_HøyereKort	0.292 (0.207)	0.292 (0.203)
Andel_HøyereLang	-0.301 (0.265)	-0.301 (0.252)
År_2007	-0.0725*** (0.00427)	-0.0725*** (0.00495)
År_2009	0.0112*** (0.00409)	0.0112*** (0.00358)
År_2011	-0.115*** (0.00610)	-0.115*** (0.00567)
År_2013	-0.0490*** (0.00714)	-0.0490*** (0.00669)
År_2015	-0.140*** (0.0100)	-0.140*** (0.00936)
_cons	0.218*** (0.0605)	0.218*** (0.0582)
<i>N</i>	2472	2472

Standardavvik i parentes. Under (2) er standardavvikene korrigert for clustering

* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

7.1.1 Effekt av andelen asylsøkere

Når alle observasjonene er inkludert i analysen vil jeg under FE-metoden få at en økning i andelen asylsøkere fører til en økning i stemmeandelen til FrP. Effekten av variabelen er ikke signifikant, men når alt annet holdes konstant (*ceteris paribus*), vil en enhets økning i andelen asylsøkere føre til at stemmeandelen til FrP øker med 0,0425.

7.1.2 Effekt av ledighetsraten og utdanningsvariablene

Under FE-metoden er ingen av forklaringsvariablene signifikante. Koeffisienten til variabelen for ledighetsraten tyder på at når alt annet er konstant, vil en enhets økning i ledighetsraten føre til at stemmeandelen til FrP reduseres med 0.0484. Koeffisientene til de ulike utdanningsvariablene vil føre til en reduksjon i FrP sin stemmeandel, bortsett fra variabelen *Andel_HøyereKort*. Ved en enhets økning i *Andel_HøyereKort* vil stemmeandelen til FrP øke med 0,292.

7.2 Valgene hver for seg

Jeg velger å skille mellom stortingsvalg og kommunevalg. Alle standardavvikene i tabell 3 og tabell 4 er korrigert for clustering. I analysen av utvalget med stortingsvalg og kommunevalg vil jeg først estimere en regresjoner med observasjoner for hvert av valgene. Deretter deler jeg opp utvalgene til delutvalg med gjennomsnittlig høy og lav utdanning. Spesifikt har jeg beregnet gjennomsnittlig verdi for variabelen *Andel_HøyereLang* under både stortingsvalg og kommunevalg, og skilt observasjonene ved dette snittet. Altså, har jeg i delutvalget med lav utdanning er kun observasjoner under gjennomsnittet inkludert, mens i delutvalget med høy utdanning er kun observasjonene over eller lik gjennomsnittet for variabelen inkludert i estimeringen.

7.3 Resultater for utvalg med kommunevalg

I kolonne (1) presenterer tabell 3 effekten kun ved kommunevalg. Kolonne (2) viser estimatene ved delutvalg med lav utdanning. Jeg har altså fjernet observasjoner som har høyere eller lik gjennomsnittsverdi av variabelen *Andel_HøyereLang*. Kolonne (3) viser estimatene ved delutvalg med høy utdanning. Jeg har altså fjernet alle observasjoner som er lavere eller lik gjennomsnittet av variabelen *Andel_HøyereLang*.

Jeg ser først på effektene kun ved kommunevalget. Under kolonne (1) i tabell 3 reduseres antall observasjoner fra 2472 til 1236, men jeg får fortsatt ikke signifikante estimater. Alt annet lik vil en enhets økning i andelen asylsøkere til 0,00233 i stemmeandelen til FrP. En enhets økning i ledighetsraten vil på samme måte som ved regresjonen med alle variabler inkludert, føre til en reduksjon i stemmeandelen til FrP. Estimaten for utdanningsnivåene tyder de samme effektene som før.

Tabell 3: Regresjon for delutvalg med kommunevalg. Avhengig variabel er Andel_FRP

	(1)	(2)	(3)
Andel_Asylsøkere	0.00233 (0.161)	-0.0144 (0.220)	-0.131 (0.575)
Ledighetsraten	-0.0958 (0.317)	-0.456 (0.438)	0.156 (0.649)
Andel_VGS	-0.0577 (0.173)	-0.00724 (0.247)	0.0390 (0.372)
Andel_HøyereKort	0.389 (0.297)	0.561 (0.433)	0.137 (0.590)
Andel_HøyereLang	-0.526 (0.345)	-0.147 (0.732)	0.00188 (0.374)
År_2007	0.0658*** (0.0132)	0.0672*** (0.0197)	0.0810*** (0.0211)
År_2011	0.0234*** (0.00722)	0.0296*** (0.0109)	0.0148 (0.0111)
_cons	0.0624 (0.110)	0.00330 (0.147)	0.0465 (0.212)
<i>N</i>	1236	770	466

Standardavvikene i parentes er korrigert for clustering

* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

7.3.1 Delutvalg med lav utdanning

Under kolonne (2) i tabell 3 har jeg 770 observasjoner. Ingen av estimatene i analysen for delutvalget for kun lav utdanning er signifikante. Fortegnet på koeffisienten til andelen asylsøkere endres i delutvalget med lav utdanning, men standardavviket er relativt høyt, så om endringen har noen relevant effekt er usikkert. En enhets økning i andelen asylsøkere vil føre til at stemmeandelen til FrP nå reduseres med 0,0144. En enhets økning i ledighetsraten fører til at stemmeandelen til Frp reduseres med 0,456. For utdanningsnivåene er fortegnene på koeffisientene de samme som i kolonne (1). Altså vil en enhets endring i andelen ved videregående skole og andelen med lang, høyere utdanning føre til en reduksjon i stemmeandelen til FrP. Derimot vil andelen med kort, høyere utdanning føre til en økning i stemmeandelen til FrP.

7.3.2 Delutvalg med høy utdanning

Under kolonne (3) i tabell 3 har jeg 466 observasjoner. Heller ikke for analysen for delutvalget med kun høyere utdanning er noen av estimatene signifikante. Alt annet likt vil en enhets økning i andelen asylsøkere føre til at stemmeandelen til FrP reduseres med 0,131. Derimot endres fortegnene for de andre forklaringsvariablene noe. I motsetning til kolonne (2) vil jeg under kolonne (3) få at en enhets økning i ledighetsraten vil føre til en økning i stemmeandelen til FrP med 0,156. Ved estimeringen av regresjonen for utvalget med kun høyere utdanning, har alle koeffisientene til utdanningsvariablene positive fortegn.

7.4 Resultater for utvalg med stortingsvalg

I kolonne (1) presenterer tabell 4 effekter kun ved stortingsvalg. Kolonne (2) viser estimatene ved delutvalg med lav utdanning. Jeg har altså fjernet observasjoner som har høyere eller lik gjennomsnittsverdi som variabelen *Andel_HøyereLang*. Kolonne (3) viser estimatene ved delutvalget med høy utdanning. Jeg har altså fjernet alle observasjoner som er lavere eller lik gjennomsnittet av variabelen *Andel_HøyereLang*.

Jeg ser først på effektene kun ved stortingsvalget. Under kolonne (1) i tabell 4 reduseres antall observasjoner fra 2472 til 1236. I motsetning til analysen ved utvalg med kun kommunevalg, er de fleste estimatene under utvalget for kun stortingsvalg signifikante, men med ulike signifikansnivå. Alt annet lik vil en enhets økning i *Andel_Asylsøkere* føre til en økning på 0,137 i stemmeandelen til FrP med et signifikansnivå på 10 prosent. En enhets økning i *Ledighetsraten* vil redusere stemmeandelen til FrP med 0,278 med et signifikansnivå på 1 prosent. Estimatene for koeffisientene til utdanningsnivåene varierer i om de er signifikante eller ikke. *Andel_VGS* og *Andel_HøyereLang* er begge signifikante ved 1 prosents signifikantnivå, men koeffisientene har ulike fortegn. Dermed vil en enhets økning i *Andel_VGS* øke stemmeandelen til FrP med henholdsvis 0,223, mens *Andel_HøyereLang* reduserer stemmeandelen til FrP med 0,910. *Andel_HøyereKort* er ikke signifikant, men fortegnet til koeffisienten tilsier at ved en enhets økning i variabelen vil stemmeandelen til FrP reduseres med 0,0923.

Tabell 4: Regresjon for delutvalg med stortingsvalg. Avhengig variabel er Andel_FRP

	(1)	(2)	(3)
Andel_Asylsøkere	0.137** (0.0658)	0.151** (0.0637)	0.197 (0.214)
Ledighetsraten	-0.278*** (0.106)	-0.299** (0.122)	-0.131 (0.279)
Andel_VGS	0.223*** (0.0716)	0.247*** (0.0937)	0.136 (0.226)
Andel_HøyereKort	-0.0923 (0.168)	-0.379* (0.213)	0.405 (0.387)
Andel_HøyereLang	-0.910*** (0.210)	-1.235** (0.505)	-0.731** (0.343)
År_2009	0.0173*** (0.00240)	0.0220*** (0.00306)	0.00656 (0.00702)
År_2013	-0.0321*** (0.00556)	-0.0215*** (0.00715)	-0.0525*** (0.0146)
_cons	0.162*** (0.0454)	0.185*** (0.0551)	0.121 (0.120)
<i>N</i>	1236	797	439

Standardavvikene i parentes er korrigert for clustering

* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

7.4.1 Delutvalg med lav utdanning

Under kolonne (2) i tabell 4 har jeg 797 observasjoner. Alle estimatene i analysen av delutvalget for kun lavere utdanning er signifikante ved stortingsvalg, og fortegnene til koeffisientene er de samme som under kolonne (1).

Ser først på *Andel_Asylsøkere* og effekten for stemmeandelen til FrP. Hvis variabelen *Andel_Asylsøkere* øker med en enhet, og alt annet holdes konstant, vil det føre til at stemmeandelen til FrP øker med 0,151, med et signifikansnivå på 5 prosent. Videre er *Ledighetsraten* signifikant med et signifikansnivå på 5 prosent, og ved en enhets økning i ledighetsraten vil stemmeandelen til FrP reduseres med 0,299.

For utdanningsnivåene er fortegnene til koeffisientene ulike, og alle tre signifikante, men med ulike signifikansnivå. *Andel_HøyereKort* er signifikant med 10 prosent signifikansnivå, mens *Andel_HøyereLang* er signifikant med 5 prosent signifikansnivå. Begge disse variablene vil ved en enhets økning føre til en reduksjon i stemmeandelen til FrP. Derimot er fortegnet til koeffisienten til *Andel_VGS* positiv, og vil med signifikansnivå på 1 prosent øke stemmeandelen til FrP ved en enhets økning.

7.4.2 Delutvalg med høy utdanning

Under kolonne (3) i tabell 4 har jeg 439 observasjoner. For analysen av delutvalg med kun høyere utdanning er kun estimatet for utdanningsnivået *Andel_HøyereLang* signifikant.

Hvis *Andel_Asylsøkere* øker med en enhet vil stemmeandelen til FrP øke med 0.197, alt annet holdt konstant. Derimot vil *Ledighetsraten* ved en enhets økning føre til en reduksjon i stemmeandelen til FrP på 0,131.

Koeffisientene til *Andelen_VGS* og *Andel_HøyereKort* tilsier at begge vil føre til en økning i stemmeandelen til FrP ved en økning i en av variablene. *Andel_HøyereLang* er signifikant ved et signifikansnivå på 5 prosent, og vil ved en enhets økning føre til at stemmeandelen til FrP reduseres med 0,731

8 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt om det er grunnlag for å si at andelen asylsøkere i en kommune påvirker stemmeandelen til Fremskrittspartiet ved stortings- og kommunevalg. Jeg har presentert bakgrunnen for problemstillingen ved å vise til hvordan både utviklingen i antall asylsøknader og holdningene til nordmenn har variert de siste ti årene. I tillegg har jeg forklart hvordan jeg mener FrP skiller seg fra de andre politiske partiene i Norge gjennom partiets innvandrings- og asylopolitikk.

For å vise hvordan undersøkelser på samme felt har blitt gjennomført tidligere har jeg valgt å inkludere tidligere empiriske studier som er relevant for problemstillingen i oppgaven. Videre har jeg vist hvordan studiene som er presentert kan være med på å støtte opp for de empiriske resultatene fra min estimering. I tillegg har jeg presentert to teorier som et teoretisk utgangspunkt for hvordan jeg kan tolke de empiriske resultatene jeg fant.

I oppgaven har jeg benyttet paneldata og brukt en fixed effects-metode for å estimere de empiriske resultatene. Jeg presenterte datamaterialet med fokus på variasjon i utvalget, og påpekte mulige svakheter ved datamaterialet som potensielt kan ha påvirket resultatene. I analysen har jeg kontrollert for arbeidsledighetsraten og ulike utdanningsnivå for å undersøke om stemmeandelen til FrP er påvirket andre faktorer enn andelen asylsøkere. Først ble hele utvalget undersøkt. Deretter analyserte jeg et utvalg ved å skille i stortingsvalg og kommunevalg, hvor jeg videre utvidet analysen med å undersøke delutvalg med høy og lav utdanning under begge valgene.

I alle tabellene i oppgaven er stemmeandelen til FrP avhengig variabel. I tabellen for totalt utvalg fant jeg ingen signifikante effekter, men da jeg skilte valgene i analysen fikk jeg ulike resultater. I analysen av utvalget med kommunevalg fikk jeg, på samme måte som under totalt utvalg, ingen signifikante estimater. Resultatene for utvalget holdt seg insignifikante for både delutvalget med høy og lav utdanning. En mulig forklaring for at ingen av resultatene er signifikante under kommunevalg kan sees i sammenheng med Allport (1954)'s kontaktteori. I en kommune med etablerte asylmottak er det lettere for nordmenn å komme i direkte kontakt med asylsøkerne. Direkte kontakt kan potensielt bryte ned fordommer som befolkningen kan ha dannet seg, og videre kan endre holdninger til asylsøkere og innvandring generelt føre til at stemmeandelen til FrP reduseres. I tillegg vil jeg nevne at resultatene kan være insignifikante gjennom at flere individer har stemmerett ved kommunevalg relativt til stortingsvalg. Utenlandske statsborgere vil trolig være mer åpne til asylsøkere og innvandring generelt, noe som gir grunnlag for at utenlandske

statsborgere ikke stemmer på FrP.

På den andre siden fikk jeg signifikante resultater da jeg undersøkte utvalget for stortingsvalg. Jeg har funnet at andelen asylsøkere har en positiv, signifikant effekt på stemmeandelen til FrP ved stortingsvalg, og også under delutvalget for lav utdanning. De empiriske resultatene tilsier at hvis andelen asylsøkere øker i en kommune, vil stemmeandelen til FrP øke ved stortingsvalg. Undersøkelsen for delutvalget med kun lav utdanning gav de samme resultatene.

De empiriske resultatene fra analysen av kun stortingsvalg gir de samme konklusjonene som både Halla et al. (2014) og Dustmann et al. (2016). Dette kan tyde på at en økt andel asylsøkere (innvandrere i Halla et al. (2014)), vil føre til økt støtte til høyreorienterte partier på nasjonalt nivå. Derimot fant jeg fra analysen av kommunevalg og det totale utvalget ingen signifikante effekter av andelen asylsøkere på stemmeandelen til FrP.

I fremtidige analyser kan det være interessant å bruke andre estimeringsmetoder som for eksempel instrumentvariabelmetoden for å håndtere mulig endogenitet i andelen asylsøkere. Det kan i tillegg være interessant å se om andelen asylsøkere kunne hatt noen signifikant effekt på stemmeandelen til FrP ved det totale utvalget eller kommunevalg ved å legge på flere forklaringsvariabler. En annen mulig metode er å pålegge kontrollvariabler for å undersøke om det eksisterer et utelatt variabelproblem.

Referanser

- Allport, G.W. (1954). *The nature of prejudice* (25. utg.). Addison-Wesley.
- Arbeiderpartiet. (2017). *Flyktning- og asylpolitikk*. Hentet 14.05.17 fra <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/flyktning-og-asylpolitikk/>
- Berg, O. & Sterri, A. (2017). *Norske politiske partier*. Hentet 30.05.17 fra https://snl.no/norske_politiske_partier
- Blom, S. (2014). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2014* (Rapport nr. 39). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, S. (2016). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2016* (Rapport nr. 41). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Bolseth, C. (2014). *Asyl er en menneskerett!* Hentet 31.05.17 fra <http://www.fn.no/Aktuelt/Kronikker/Asyl-er-en-menneskerett>
- Card, D., Dustmann, C. & Preston, I. (2005). *Understanding attitudes to immigration: The migration and minority module of the first european social survey* (Discussion paper series nr. 3). Centre for Research and Analysis of Migration.
- Djuve, A. & Grødem, A. (2014). *Innvandring og arbeidsmarkedsintegrering i norden* (Rapport nr. 27). Fafo.
- Dustmann, C., Vasiljeva, K. & Damm, A.P. (2016). *Refugee migration and electoral outcomes* (Discussion paper series nr. 19). Centre for Research and Analysis of Migration.
- FN. (2016). *Hva er en flyktning?* Hentet 20.04.17 fra <http://www.fn.no/Tema/Flyktninger/Hva-er-en-flyktning>
- Fremskrittspartiet. (2015). *Galt å øke antall kvoteflyktninger*. Hentet 30.05.17 fra <https://www.frp.no/aktuelt/2015/06/galt-aa-oeke-antall-kvoteflyktninger>
- Fremskrittspartiet. (2017). *Trygghet*. Hentet 21.04.17 fra <https://www.frp.no/hva-vi-mener/trygghet>
- Halla, M., Wagner, A. & Zweimüller, J. (2014). *Immigration and voting for the extreme right* (Artikkel). University of Zurich.
- Høyre. (2017). *Flyktninger og asylsøkere*. Hentet 14.05.17 fra <https://hoyre.no/politikk/temaer/kommune-og-forvaltning/flyktninger-og-asylsokere/>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2017). *Tilskudd*. Hentet 14.05.17 fra https://www.imdi.no/tilskudd/#title_1
- Kristelig Folkeparti. (2017). *Asylsøkere*. Hentet 14.05.17 fra <https://www.krf.no/politikk/politikk-a-til-a/innvandring-og-integrering/asylsokere/>

- Kvittingen, I. (2014). *Tror innvandrere truer økonomien*. Hentet 14.05.17 fra <http://forskning.no/innvandring-samfunn/2014/10/tror-innvandrere-truer-okonomien>
- Leraand, D. (2017). *Krigen i syria*. Hentet 19.04.2017 fra https://snl.no/Krigen_i_Syria
- Nordahl, M. (2009). *Frp - ikke for professoren?* Hentet 14.05.17 fra <http://forskning.no/valg-politikk-sosiologi/2009/09/frp-ikke-professoren>
- Norsk organisasjon for asylsøkere. (2017). *Informasjon om avslag på asyl og tvangsretur*. Hentet 19.05.17 fra <http://www.noas.no/informasjon-om-avslag-pa-asyl-og-tvangsretur/>
- Rakvik, A.J. (2014). *Populisme*. Hentet 16.05.17 fra <https://snl.no/populisme>
- Rakvik, A.J. & Garvik, O. (2017). *Fremskrittspartiet*. Hentet 20.04.17 fra <https://snl.no/Fremskrittspartiet>
- Regjeringen. (2015). *Historisk utvikling - den norske kommunestrukturen opp gjennom tidene*. Hentet 03.05.17 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/utviklingen-av-den-norske-kommunestruktu/id751352/>
- Rudman, L. & Glick, P. (2008). *On the nature of prejudice: Fifty years after allport* (1. utg.). John Wiley and Sons.
- Schippa, E., Gregg, P. & Hewes, D. (2005). The parasocial contact hypothesis. *Communication monographs*, 72(1), 92-115.
- Senterpartiet. (2017). *Asyl*. Hentet 14.05.17 fra <http://www.senterpartiet.no/politikk/politisk-sak/asyl>
- Sosialistisk Venstreparti. (2017). *Innvandring og integrering*. Hentet 14.05.17 fra https://www.sv.no/wp-content/uploads/2016/06/160621_F%C3%B8rsteutkast_kap6_Innvandring-og-integrering.pdf
- Statistisk Sentralbyrå. (2017). *Årsaker til ulike tall på arbeidsledighet*. Hentet 30.05.17 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/arsaker-til-ulike-tall-pa-arbeidsledighet>
- Steinmayr, A. (2016). *Exposure to refugees and voting for the far-right: (unexpected) result from austria* (Discussion paper nr. 9790). IZA.
- Stortinget. (2017). *Stortingsvalg*. Hentet 14.05.17 fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Valg-og-konstituering/Stortingsvalg/>
- Utlendingsdirektoratet. (2002). *Økt innvandring - økte utfordringer* (Rapport).
- Utlendingsdirektoratet. (2009). *Årsrapport 2009: Tall og fakta* (Rapport).

- Utlendingsdirektoratet. (2015). *Tall og fakta 2015* (Rapport).
- Utlendingsdirektoratet. (2017a). *Om udi*. Hentet 27.03.17 fra <https://www.udi.no/om-udi/om-udi-og-utlendingsforvaltningen/hvem-gjor-hva-i-utlendingsforvaltningen/>
- Utlendingsdirektoratet. (2017b). *Skal søke: Søke om beskyttelse (asyl) i norge*. Hentet 30.05.17 fra <https://www.udi.no/skal-soke/beskyttelse/beskyttelse-i-norge/>
- Utlendingsdirektoratet. (2017c). *Ulike typer asylmottak*. Hentet 14.05.17 fra <https://www.udi.no/asylmottak/onsker-a-drive-mottak/ulike-typer-asylmottak/>
- Venstre. (2017). *Tema: Mennesker på flukt*. Hentet 14.05.17 fra <https://www.venstre.no/tema/innvandring-og-integrering/mennesker-pa-flukt/>
- Verbeek, M. (2012). *A guide to modern econometrics* (4. utg.). John Wiley and Sons.
- Wooldridge, J.M. (2009). *Introductory econometrics: A modern approach* (5. utg.). South-Western, Cengage learning.